

DEGREE PROJECT,
DEGREE PROGRAMME IN CIVIL ENGINEERING AND URBAN MANAGEMENT
SUSTAINABLE URBAN PLANNING AND DESIGN
MASTER OF SCIENCE, 30 CREDITS, SECOND LEVEL
STOCKHOLM, SWEDEN 2016

Överklagande av detaljplaner i praktiken

Gustaf Davidsson

ROYAL INSTITUTE OF TECHNOLOGY

DEPARTMENT OF REAL ESTATE AND CONSTRUCTION MANAGEMENT

Master of Science thesis

Title	Appeals of decisions to adopt detailed development plans in practice
Author(s)	Gustaf Davidsson
Department	Division of Real Estate and Construction Management
Master Thesis number	TRITA-FOB-FaV-MASTER-2016:47
Archive number	453
Supervisor	Thomas Kalbro
Keywords	Appeal, planning and building act, detailed development plan, democracy

Abstract

The housing shortage is currently one of our most significant societal challenges and the low housing production levels is one of the reasons behind this. The slow planning process is often assigned part of the blame for this and appeals of decisions to adopt detailed development plans for new development is often accused for obstructing and delaying such new development. This study has aimed at clarifying how the right to appeal detailed development plans is being used in practice and – especially – by whom? Furthermore, the study has aimed to clarify what the outcome of the appeals actually is.

All 292 decisions to adopt new detailed development plans taken by any of the 26 municipalities of the county of Stockholm in 2013 have been studied. The study has showed that about 27 percent of the decisions were appealed. However, plans of especial importance, either due to containing many housing units or being of special significance to society in other ways were appealed in much greater extent. For example, 5 000 out of the total 10 000 housing units planned were appealed. Furthermore, the study has shown that the people appealing are not representative for the general population neither concerning age, education, purchasing power nor country of birth. However, the appellants have turned out to have an equal gender distribution.

The study has also shown that the appeals to a very limited extent jeopardize the implementation of the plans. Although 5 percent of the appealed decisions were revoked, only one was revoked as a consequence of something that an appellant had actually stated in the appeal. In the remaining cases the decisions were revoked due to some other reason “*evident from the circumstances*”. Out of the 689 individual appeals made concerning the studied plans only one and a half per mille (1 of 689) resulted in a revoked decision due to a reason actually stated in an appeal. An additional 2 percent (14 of 689) of the individual appeals resulted in a revoked decision due to some other reason “*evident from the circumstances*”. In all cases where a decision to adopt a plan has been revoked, the municipality has commenced a new planning process in which the municipality assert to meet the demands of the county administrative board or the court. However, no such assertion has been made concerning the demands of the appellants whenever these differ from the ones of the authorities.

Acknowledgement

This degree work mark the end of my time at KTH. I have during this time studied urban planning as well as real estate and land law. Throughout these years I have also developed a particular interest in an issue concerning both these disciplines – namely, the housing shortage. This degree work is founded in this interest and the idea behind the project has slowly developed over a long period of time. I attribute this work to all those suffering from the housing shortage whose voices are seldom heard in the planning process.

I would like to thank my supervisor Thomas Kalbro for his support during the process. I would also like to Amanda Sterner for her valuable suggestions for improvements.

Finally I would like to thank my fiancée Frida for her patience and support over the last five years, not least during the work with this project. Thank you!

Examensarbete

Titel	Överklagande av detaljplaner i praktiken
Författare	Gustaf Davidsson
Institution	Fastigheter och byggande
Examensarbete Master nummer	TRITA-FOB-FaV-MASTER-2016:47
Arkivnummer	453
Handledare	Thomas Kalbro
Nyckelord	Överklagande, plan- och bygglagen, detaljplan, demokrati

Sammanfattning

Bostadsbristen är för närvarande ett av våra största samhällsproblem och det låga bostadsbyggandet är en av orsakerna bakom detta. Den långsamma planprocessen pekade ofta ut som en anledning till det låga bostadsbyggandet och överklaganden beskylls ofta särskilt för att förhindra och försena byggprojekt. Denna studie har syftat till att klargöra hur rätten att överklaga antagandebeslut för detaljplaner utnyttjas i praktiken och – framför allt – av vem? Vidare har studien syftat till att klargöra vad utfallet av överklagandena faktiskt blir.

Alla de 292 antagandebeslut för detaljplaner som fattades i någon av Stockholms läns 26 kommuner under 2013 har studerats. Studien har visat att cirka 27 procent av antagandebesluten överklagades men att särskilt samhällsviktiga planer samt bostadsplaner överklagas i betydligt större utsträckning än så. Till exempel överklagades totalt 5 000 av alla de 10 000 bostäder som antogs. Vidare har studien klargjort att de som överklagar inte är representativa för befolkningen vare sig vad gäller ålder, utbildning, köpkraft eller födelseort. Däremot har de som överklagar visat sig ha en jämn könsfördelning.

Studien har även visat att överklaganden i en mycket begränsad utsträckning äventyrar detaljplaners genomförande. Även om 5 % av de överklagade detaljplanerna upphävdes var det enbart en som upphävdes till följd av något som de klagande faktiskt angett i sin överklagan. I övriga fall upphävdes planerna av andra skäl som ”framgår av omständigheterna”. Av de 689 enskilda överklaganden som studerats ledde endast en och en halv promille (1 av 689) till att planen upphävdes till följd av något de klagande angett. Ytterligare cirka 2 % (14 av 689) ledde till upphävande av andra skäl som ”framgår av omständigheterna”. I samtliga fall där detaljplanen upphävts har kommunen i fråga påbörjat ett nytt planarbete där man säger sig avse att gå länsstyrelsens eller domstolens synpunkter till mötes, dock aldrig de klagandes där dessa skiljer sig från myndighetens.

Förord

Detta examensarbete markerar slutet av min studietid vid KTH. Jag har under denna tid studerat såväl samhällsplanering som mark- och fastighetsjuridik. Under dessa år har jag också utvecklat ett särskilt intresse för ett ämne som berör båda dessa discipliner – nämligen bostadsbristen. Förevarande arbete är grundat i detta intresse och idén bakom arbetet har sakta växt fram under en längre tid. Jag tilldelar arbetet alla dem som lider av bostadsbristen och vars röster ofta uteblir i samhällsplaneringen.

Jag skulle vilja tacka min handledare Thomas Kalbro för hans stöd under arbetets gång. Jag skulle även vilja tacka min opponenter Amanda Sterner för värdefulla synpunkter på arbetet.

Slutligen vill jag tacka min fästmo Frida för sitt tålamod och stöd under de senaste fem åren, inte minst under arbetet med detta examensarbete. Tack!

Förkortningar

BN	Byggnadsnämnd
KF	Kommunfullmäktige
KS	Kommunstyrelse
LST	Länsstyrelse
MB	Miljöbalk (1998:808)
MMD	Mark- och miljödomstol
MÖD	Mark- och miljööverdomstol
PBL	Plan- och bygglag (2010:900)
RF	Regeringsform (1974:52)
SCB	Statistiska centralbyrån
ÄPBL	Plan- och bygglag (1987:10)

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Bakgrund.....	1
1.2	Syfte	2
1.3	Avgränsningar	2
1.4	Disposition	2
2	Metod	3
2.1	Urval och databehandling.....	3
2.1.1	Beslut och domar	4
2.1.2	Ej överklagade detaljplaner	5
2.1.3	Socioekonomisk data.....	6
2.1.4	Personlig data	8
2.1.5	Kompletterande material	8
2.2	Analys.....	8
2.2.1	Klassificering av besvärsskäl	9
2.3	Fördelar och begränsningar med vald metod	11
3	Gällande rätt	12
3.1	Vilka har rätt att överklaga?	12
	<i>Plan- och bygglag 2010:900</i>	12
	<i>Plan- och bygglag 1987:10</i>	13
3.2	Vad får man överklaga?	14
	<i>Plan- och bygglag 2010:900</i>	14
	<i>Plan- och bygglag 1987:10</i>	15
3.3	Aktuell översyn av lagstiftning.....	16
3.4	Länsstyrelsens överprövning enligt 11 kap. PBL och 12 kap. ÄPBL	17
3.5	Överklaganden i andra länder	17
4	Lagstiftarens intentioner	18
4.1	Demokratiaspekten	18
4.2	Rättssäkerhetsaspekten	19
4.3	Effektivitetsaspekten	19
5	Resultat från tidigare studier	20
6	Analys av överklagade detaljplaner	22
6.1	Vilka detaljplaner överklagas?	22

6.2	Vilka överklagar?.....	24
6.2.1	Socioekonomiska faktorer	26
6.3	Varför klagar man?	32
6.4	Utfall	33
6.4.1	Länsstyrelsen	33
6.4.2	Mark- och miljödomstolen	37
6.4.3	Mark- och miljööverdomstolen	38
6.4.4	Sammantaget utfall	40
6.5	Tidsåtgång.....	41
6.5.1	Länsstyrelsen	41
6.5.2	Mark- och miljödomstolen	41
6.5.3	Mark- och miljööverdomstolen	42
6.5.4	Totalt.....	43
7	Slutdiskussion	45
8	Referenser	48
8.1	Digitala källor	48
8.2	Lagstiftning	48
8.3	Litteratur.....	48
8.4	Offentligt tryck.....	49
8.5	Länsstyrelsens beslut.....	50
8.6	Mark- och miljödomstolens domar	53
8.7	Mark- och miljööverdomstolens domar och beslut	55
8.8	Ej överklagade detaljplaner	57

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Bostadsbristen är för tillfället kanske det mest allvarliga samhällsproblemet i Sverige. Särskilt allvarlig är situationen i landets tillväxtmotor – Stockholm. Näringslivet larmar ständigt om svårigheterna för Stockholms företag att rekrytera, och när huvudstadens tillväxt begränsas påverkar det hela Sverige. Svårast är dock bostadsbristen för de svaga grupperna på bostadsmarknaden eller rättare sagt, utanför bostadsmarknaden. I landet som helhet är det framför allt unga och i allt större utsträckning flyktingar som har det svårt ¹. Även för pensionärer som vill flytta till en mindre bostad och för stora barnfamiljer är behovet större än utbudet. I Stockholm är situationen svår för i princip samtliga grupper men särskilt så för unga, studenter och flyktingar ². Detta samtidigt som Stockholms län växer i rekordtakt med drygt 35 000 invånare årligen de senaste åren ³.

Bostadsbristen har flera orsaker och en orsak som ständigt debatteras är de långa planprocesserna. En del av planprocessen utgörs av överklagandeprocessen som av flera aktörer länge utpekats som ett betydande problem. I regeringens proposition *En kortare instanskedja för detaljplaner och områdesbestämmelser* ⁴, som syftar till att lösa problemen med den ineffektiva överklagandeprocessen, konstateras att de långa ledtiderna för överklaganden är en bidragande faktor till höga boendekostnader och bostadsbrist. Detta genom den osäkerhet som överklagandena skapar hos de aktörer som ska bygga bostäderna. I propositionen konstateras även att de långa ledtiderna har en negativ effekt på konkurrensen i byggbranschen i och med att små och nya aktörer har särskilt svårt att klara av den osäkerhet och tidsutdräkt som bland annat överklaganden innebär.

¹ Boverket a, 2013

² Ibid.

³ Länsstyrelsen Stockholm

⁴ Proposition 2015/16:55

1.2 Syfte

Syftet med denna studie har varit att bringa klarhet i hur rätten att överklaga detaljplaner utnyttjas i praktiken och – framför allt – av vem? Studien har även syftat till att klargöra vad utfallet av dessa överklaganden faktiskt blir.

1.3 Avgränsningar

Studien behandlar enbart beslut av kommunala nämnder i Stockholms län under 2013 att anta detaljplan eller att anta ändring av detaljplan enligt 5 kap. PBL eller 5 kap. ÄPBL. Kommunala beslut om upphävande av detaljplan omfattas inte. Inte heller beslut angående områdesbestämmelser omfattas av studien.

1.4 Disposition

Denna rapport inleds med en redogörelse för den metod som använts för att besvara forskningsfrågorna. Till att börja med förklaras hur urvalet av data har gjorts och hur denna data har behandlats. Därefter redogörs för hur denna information har analyserats. Metodkapitlet avslutas med en diskussion kring den valda metodens fördelar och begränsningar.

Därefter följer en genomgång av gällande rätt på området. Kapitlet går igenom både vilka som har rätt att överklaga och vad man har rätt att överklaga enligt såväl PBL som ÄPBL. Därefter beskrivs den aktuella översynen av lagstiftningen. Kapitlet avslutas med att beskriva länsstyrelsens överprövning av antagandebeslut för detaljplaner enligt 11 kap. PBL och 12 kap. ÄPBL. Denna överprövning skiljer sig från den överprövning som studerats i denna studie, d.v.s. länsstyrelsens överprövning av antagandebeslut för detaljplaner där detaljplaner överklagats enligt 13 kap. PBL eller ÄPBL.

I det efterföljande teorikapitlet redogörs bland annat för lagstiftarens intentioner bakom 13 kap. PBL. Dessa kan indelas i en demokratiaspekt, en rättssäkerhetsaspekt och en effektivitetsaspekt. Dessa tre aspekter beskrivs i sin historiska kontext. Därefter beskrivs kortfattat skillnader mellan det svenska systemet för överklaganden och motsvarande system i andra jämförbara länder. Avslutningsvis följer en genomgång av några tidigare studier på ämnet.

I det efterföljande analyskapitlet presenteras och analyseras de empiriska resultaten från studien. Först beskrivs vilka planer som överklagas och vilka som överklagar. Därefter redogörs för de klagandes besvärsskäl. Kapitlet avslutas med en redogörelse för de studerade överklagandeärendenas utfall och tidsåtgång i alla enskilda instanser såväl som sammantaget.

2 Metod

Denna studie har utgjorts av en kvalitativ och en kvantitativ del. Den kvalitativa delen består av en litteraturstudie som har genomförts i syfte att, bland annat, klargöra den rättsliga ramen för överklaganden av detaljplaner. Detta har åstadkommit genom att lagstiftning och förarbeten har studerats. Litteraturstudien har även syftat till att klargöra varför systemet för överklaganden av detaljplaner ser ut som det gör, d.v.s. den historiska utvecklingen och lagstiftarens intentioner. Utöver detta har litteraturstudien syftat till att ge en överblick över skillnader mellan systemet för överklagande av detaljplaner i Sverige och andra jämförbara länder. Slutligen har litteraturstudien syftat till att sammanställa resultat från tidigare empiriska studier av överklagade detaljplaner.

Denna studie är dock i huvudsak en kvantitativ studie som har syftat till att klargöra hur systemet för överklagande av detaljplaner fungerar och utnyttjas i praktiken. Den kvantitativa delen är en kombination av innehållsanalys och sekundäranalys av offentlig statistik. Innehållsanalysen har bland annat bestått av en dokumentstudie av länsstyrelsen i Stockholms läns beslut i överklagandeärenden och MMD:s samt MÖD:s domar i dessa ärenden. Även ej överklagade detaljplaner har studerats kvantitativt och i dessa fall har informationen främst kommit från plandokument som planbeskrivningar och plankartor men även från kommunernas webbsidor. Sekundäranalysen har genomförts med hjälp av ovan nämnda dokument och SCB:s befolkningsstatistik gällande utbildning, köpkraft och födelseland. Totalt har cirka 40 000 bitar information samlats in, bearbetats och analyserats.

2.1 Urval och databehandling

Urvalet av data har baserats på syftet att få en så klar bild som möjligt av hur systemet för överklaganden av detaljplaner fungerar i praktiken. Som redan nämnts har studien avgränsats till att omfatta alla kommunala beslut i Stockholms län under 2013 om att anta detaljplan och att anta ändring av detaljplan.

Det har varit en stor och tidskrävande utmaning att identifiera vilka planer som faktiskt faller under den gjorda avgränsningen. Identifieringen av de relevanta detaljplanerna och beställningen av domar och beslut påbörjades redan cirka ett halvår innan examensarbetet formellt påbörjades. Detta var en förutsättning för att kunna genomföra studien inom den givna tidsramen då dataregistreringen varit mycket tidskrävande.

Utöver beslut och domar har även andra informationskällor använts i denna studie. Hit hör plandokument och information om planer från kommuner angående såväl överklagade som ej överklagade detaljplaner. Utöver detta har socioekonomisk data från SCB använts. Slutligen har även personlig data avseende till exempel ålder och kön använts i studien.

För att kunna identifiera vilka detaljplaner som föll under den valda avgränsningen begärdes en lista ut från länsstyrelsen på alla detaljplaneärenden som inkommit länsstyrelsen mellan 1 januari 2013 och 31 mars 2014. Anledningen till att även början av 2014 inkluderades är att en detaljplan kan ha antagits i slutet av 2013 men inkommit länsstyrelsen först under början av 2014. I listan från länsstyrelsen finns en ärenderubrik där antagandedatumet i kommunal nämnd anges. Under ärenderubriken framgår även vad det kommunala beslutet avser. Med hjälp av denna lista kunde således 292 detaljplaner identifieras som föll under den gjorda avgränsningen. Det kan inte uteslutas att någon eller några enskilda planer som faller under den ovan nämnda beskrivningen uteblivit ur studien till följd av fel i länsstyrelsens

lista. Antalet förefaller dock vara rimligt då det enligt länsstyrelsens egen statistik inkom 287 planer till länsstyrelsen 2013⁵. Notera att denna siffra är inklusive ett antal detaljplaner antagna under slutet av 2012 och exklusive ett antal planer antagna under slutet av 2013.

Nästa steg bestod i att identifiera vilka av de aktuella planerna som överklagats. Återigen begärdes en lista ut från länsstyrelsen, denna gång med alla överklagade planärenden som inkommit länsstyrelsen mellan den 1 januari 2013 och den 31 mars 2014. Totalt identifierades 80 överklagade planer som föll under den gjorda avgränsningen. De 80 överklagade planerna sammanställdes därefter i en lista tillsammans med länsstyrelsens diarienummer i respektive planärende.

Samma metod användes vid identifiering av domar från mark- och miljödomstolen och mark- och miljööverdomstolen som är relevanta för studien. Listor begärdes ut på avgjorda planärenden under en viss period och de som ingick i denna studies urval identifierades. Listorna från domstolarna som begärdes ut omfattade alla avgjorda planärenden från den 1 januari 2013 och framåt.

Datum för laga kraft-vinnande har uppsökts och registrerats i samtliga fall, även för ej överklagade detaljplaner. Detta innebär att det kunnat säkerställas att inga överklaganden i instanskedjan förbisetts i undersökningen.

2.1.1 Beslut och domar

De sammanställda listorna på överklagade planer användes vid beställning av beslut från länsstyrelsen samt beslut och domar från domstolarna. Länsstyrelsen överlämnade alla beslut utom ett som inte kunde hittas. Detta beslut gällde ett planärende i Sigtuna kommun varvid beslutet erhöles från kommunens planavdelning istället. Domstolarna överlämnade alla beställda domar.

Den insamlade informationen registrerades i registreringsmallar. Då personinformation är känslig av integritetsskäl och omfattas av personuppgiftslagen har särskilda åtgärder vidtagits för att det inte ska vara möjligt att hänföra någon information till någon fysisk person. Vare sig namn, adress, fastighetsbeteckning eller koordinater har registrerats för enskilda klagande. Olika information som sammantaget rent hypotetiskt skulle kunna göra det möjligt att identifiera en enskild person har registrerats i olika registreringsmallar med olika slumpmässiga ID-nummer som inte går att koppla ihop. Majoriteten av informationen som samlats in och registrerats i denna studie kommer från länsstyrelsens olika beslut. Följande information har samlats in från beslut och domar:

Information om överklagade planer

- Länsstyrelsens diarienummer
- Antagandedatum i kommunal nämnd
- Antagandenämnd i kommun (KF, KS eller BN)
- Datum för länsstyrelsens beslut
- Datum för MMD:s dom
- Datum för MÖD:s dom eller beslut om prövningstillstånd
- Datum för laga kraft-vinnande av beslut eller dom
- Lagstiftning enligt vilken planen är framtagen (PBL eller ÄPBL)
- Antal överklagande privatpersoner till länsstyrelsen
- Antal överklagande organisationer till länsstyrelsen
- Utfall länsstyrelsen (Fastställd eller upphävd)
- Antal överklagande privatpersoner till MMD

⁵ Boverket, 2016

- Antal överklagande organisationer till MMD
- Utfall MMD (Fastställd eller upphävd)
- Antal överklagande privatpersoner till MÖD
- Antal överklagande organisationer till MÖD
- Utfall MÖD (Fastställd, upphävd eller nekat prövningstillstånd)
- Plansyfte
- Antal bostäder i plan
- Högsta instans (Länsstyrelsen, MMD eller MÖD)
- Utfall totalt (Fastställd eller upphävd)

Information om enskilda klagande

- Organisation eller privatperson?
- Har ombud använts?
- Detaljplanens namn
- Plankommun
- Boendekommun
- Har sambo, make eller maka överklagat?
- Plansyfte
- Avstånd från angiven adress till planområde
- Vad har man klagat på?
- Högsta instans överklagad till (Länsstyrelsen, MMD eller MÖD)
- Utfall länsstyrelsen (Bifall, avslag, avskriven eller avvisad)
- Motivering av länsstyrelsens beslut (ej vid avslag)
- Utfall MMD (Bifall, avslag, avskriven eller avvisad)
- Motivering av MMD:s dom (ej vid avslag)
- Utfall MÖD (Bifall, avslag, avskriven, avvisad eller nekad prövningstillstånd)
- Motivering av MÖD:s dom eller beslut (ej vid avslag eller nekat prövningstillstånd)

2.1.2 Ej överklagade detaljplaner

Även de 212 detaljplaner som antogs i Stockholm län under 2013 som inte överklagats har studerats, om än i mindre utsträckning. Detta för att kunna jämföra skillnader mellan planer som överklagats med de som inte överklagats. De aktuella planerna identifierades som nämndes ovan med hjälp av länsstyrelsens listor. Den information som registrerats om de ej överklagade planerna är hämtad från plandokument och kommunernas webbsidor. I några enskilda fall har kontakt tagits med kommunernas planavdelningar om plandokument inte funnits tillgängliga. Den information från plandokumenten som registrerats om de ej överklagade planerna är:

- Detaljplanens namn
- Plankommun
- Antagandedatum i kommunal nämnd
- Plansyfte
- Antal bostäder i plan

2.1.3 Socioekonomisk data

Utöver den ovan nämnda informationen som registrerats har bland annat socioekonomisk information om såväl enskilda klagandes bostadsområden som om planområden registrerats. Detta gäller både överklagade och ej överklagade planer. Ingen sådan information kan på något sätt kopplas till de klagande.

För att få med socioekonomiska faktorer i analysen har socioekonomisk geodata från SCB använts. Denna data har erhållits genom Sveriges Lantbruksuniversitets nedladdningstjänst GET (Geodata Extraction Tool) som tillhandahåller geodata från svenska myndigheter som till exempel Lantmäteriet och SCB till forskare och studenter vid svenska högskolor och universitet.

Den socioekonomiska datan som använts inom ramen för denna studie är uteslutande tillhandahållen av SCB och är en del av SCB:s marknadsprofiler som är en produkt som säljs till bland andra myndigheter och företag men som i begränsad omfattning finns tillgänglig gratis för forskare och studenter. I denna studie har geodata på utbildning, köpkraft och födelseland använts. Datan har laddats ned och använts i det geografiska informationssystemet ArcMap. Datan är indelad i rutor om 250*250 meter. I väldigt glest befolkade områden är datan uppdelad i rutor om 1000*1000 meter.

I de fall socioekonomisk statistik för planområden har undersökts har datan för alla de rutor som faller inom planområdet slagits samman och lagts in i den aktuella registreringsmallen för planer, antingen för överklagad plan eller för ej överklagad plan. Planområdets utsträckning har identifierats i antingen kommunens planbeskrivning eller plankarta. När rutor slagits samman har hänsyn tagits till antal invånare inom respektive ruta. Detta för att få en så representativ bild av planområdet som möjligt.

I de fall socioekonomisk statistik för en enskild klagande undersökts har vanligtvis endast en ruta varit aktuell. I undantagsfall har två rutor slagits samman om personen i fråga bott i skärningen mellan två rutor. Statistiken från rutorna har sedan lagts in i en av registreringsmallarna för enskilda klagande.

Utbildning

Den data som har använts för att avgöra utbildningsnivå är tabell A9 från SCB:s marknadsprofil 2014. Datan i tabellen kommer från SCB:s utbildningsregister och finns för både 2013 och 2014. Det är datan från 2013 som använts i denna studie. Tabell A9 beskriver befolkningen mellan 24-64 år efter utbildningsnivå. Datan är klassificerad i klasserna förgymnasial utbildning, gymnasial utbildning, eftergymnasial utbildning mindre än tre år, eftergymnasial utbildning på tre år eller mer och uppgift saknas.

Köpkraft

Datan på köpkraft kommer från samma källa men den tabell som använts är tabell IF3. Datan avser 2013. Tabell IF3 beskriver familjer 20 + år efter köpkraft. Statistiken över familjernas köpkraft är baserad på inkomststatistik från SCB:s inkomst- och taxeringsregister. Datan är klassificerad i låg, medellåg, medelhög och hög köpkraft enligt tabell 2.1.3. Intervallen är definierade så att 25 % av landets familjer 20 + hamnar i vardera kategorin. Definitionen av begreppet familj som används är enligt SCB:s register för totalbefolkningen (RTB). Denna definition är komplicerad och beskrivs inte närmare här. Datan innehåller även medianköpkraft för varje ruta.

Tabell 2.1.3 Kategorisering av köpkraft

Kategori	Köpkraft i kr
Låg	0 - 139 354
Medellåg	139 355 - 200 260
Medelhög	200 261 - 276 724
Hög	> 276 724

Definitionen av köpkraft som används av SCB är disponibel inkomst per konsumtionsenhet. Detta mått gör det möjligt att ta hänsyn till olika familjesammansättningar vid jämförelser av köpkraft. Familjens köpkraft påverkas alltså av antalet familjemedlemmar. Familjemedlemmar ges olika konsumtionsvikt beroende på hur hushållet är sammansatt. Det är viktigt att ha skillnaden mellan köpkraft och inkomst i åtanke när resultaten från denna studie tolkas.

Födelseland

Datan på födelseland som använts i studien är tagen från tabell B5 i SCB:s marknadsprofiler. Tabell B5 anger befolkning efter födelseland klassificerat i klasserna Sverige, Norden utom Sverige, Europa (EU27) utom Norden och övriga världen inklusive uppgift saknas. Statistiken avser 2013 och kommer från SCB:s register över totalbefolkningen (RTB) som har folkbokföringen som källa.

Socioekonomisk data för Stockholms län som helhet

För att kunna jämföra socioekonomisk statistik för klagande och planområden med länets befolkning som helhet har alla dessa socioekonomiska data beräknats för länet som helhet. Detta har gjorts genom att i mjukvaran ArcMap klippa alla lager med rutor innehållandes socioekonomisk information med ett lager innehållandes länets yta. Här uppstår en mindre felkälla i och med att alla rutor som ligger delvis inom Stockholms län men också inom Uppsala eller Södermanlands län kommit med. Denna felkälla bedöms vara mycket liten dels i och med att det handlar om en väldigt liten del av det totala antalet rutor men också för att områdena kring länsgränserna är glesbebyggda. Även i denna sammanslagning har hänsyn tagits till antalet invånare i varje ruta. Datan på köpkraft ges, som redan nämnts, bland annat som en median för varje ruta. Ett genomsnittligt värde för denna, med hänsyn till antalet invånare i varje ruta, har beräknats. Detta för att denna siffra ska vara jämförbar med medianinkomsterna för enskilda klagandes och planområden. Då dessa siffror anges för alla enskilda klagande eller planområden är dessa också ett genomsnitt av medianköpkraften i de aktuella rutorna.

2.1.4 Personlig data

Data har även samlats in angående de enskilda privatpersoner och organisationer som överklagat. Denna information är särskilt känslig av integritetsskäl och omfattas av personuppgiftslagen. Informationen har registrerats i olika registreringsmallar på sådant sätt att det inte är möjligt att koppla den till någon enskild person. Namn, adress, personnummer, koordinater eller liknande har inte registrerats.

Länsstyrelsens beslut anger namn och adress på alla klagande. Denna information har använts för att samla in information om kön, ålder och civilstånd genom användning av webbsidan merinfo.se⁶. Denna information har sedan registrerats i olika registreringsmallar för enskilda klagande. Namn och adress har som sagts inte registrerats. Åldern som registrerats anger åldern vid tillfället för överklagandet. De klagandes civilstånd avser våren 2016 då detta varit den enda information som funnits att tillgå. Det finns således en felkälla i just denna statistik då civilstånd såklart kan ha ändrats under de cirka tre år som gått mellan överklagandet och registreringen i samband med denna studie. I några enstaka fall har det inte gått att hitta någon information om enskilda klagande. Det kan till exempel bero på att de avlidit eller flyttat. Följande information har registrerats:

- Typ av organisation
- Kön
- Ålder
- Civilstånd

2.1.5 Kompletterande material

Kompletterande data har vid behov hämtats från t.ex. plandokument, de politiska nämndernas protokoll och kommuners webbsidor. Vid några enstaka tillfällen har kontakt tagits med kommuner.

2.2 Analys

En omfattande analys har genomförts av den insamlade datan. Analysen har genomförts på såväl plannivå som utifrån enskilda klagande. De planer som innehåller bostäder har även studerats separat.

Överklagandefrekvens har analyserats både utifrån plankommun och efter plansyfte. Vidare har plansyften klassificerats inför analysen. De använda klasserna för plansyften är: bostäder, infrastruktur, förnyelseområden, verksamheter, skola, bostäder och verksamheter samt övrigt. Förnyelseområden är tidigare fritidshusområden som planläggs för permanentboende. Det bör noteras att gränsdragningarna mellan dessa klasser inte alltid varit helt självklara.

Även klagande organisationer har klassificerats. Klasserna som har valts är: bostadsrättsföreningar, aktiebolag, ideell (naturskyddsförening), ideell (intresseförening), ideell (ekonomisk förening), myndighet, politiskt parti och samfällighetsförening.

När det gäller enskilda klagandes avstånd mellan bostad och planområde har följande klasser tillämpats: inom planområde, i angränsning till planområde, inte inom eller angränsande men mindre än 100 m från planområde, mellan 100 och 500 m från planområde och slutligen mer än 500 m från planområde. I de fall en väg går mellan planområdet och bostaden räknas bostaden som angränsande.

När det gäller de socioekonomiska faktorerna har tre olika analyser genomförts. Till att börja med har befolkningen i de klagandes bostadsområden jämförts med befolkningen i länet som helhet. Därefter

⁶ <http://www.merinfo.se/>

har befolkningen i planområdena för de överklagade planerna jämförts med den i planområdena för de ej överklagade planerna. Slutligen har samma analys upprepats men uteslutande med planer som innehåller bostäder.

Utfallen i överklagandeprocesserna har analyserats både på plannivå och utifrån enskilda överklaganden. Utfallet har analyserats i alla tre instanser samt sammantaget. Även tidsåtgången har studerats dels för varje instans men även sammantaget.

2.2.1 Klassificering av besvärsskäl

Det kan finnas många olika anledningar till att man överklagar. I och med att många överklaganden ser väldigt lika ut är det dock någorlunda enkelt att klassificera besvärsskälen. Klassificeringen av besvär som använts i denna studie bygger på klassificeringen som använts i examensarbetet *Överklagade detaljplaner - En undersökning i Gävleborgs län*⁷. Detta för att möjliggöra jämförelser. Klassificeringen innefattar åtta klasser:

Trafik

Under denna klass ligger alla besvärsskäl som berör trafiksituationen. Besvär angående trafiksäkerhet, trafikanläggningars standard, tillgång till parkering, tillgång till kollektivtrafik och belastning av trafiknätet faller alla under denna klass.

När- och boendemiljö

Under denna kategori hänförs alla besvär som berör när- och boendemiljön antingen för den klagande eller för de som bor eller kommer att bo inom eller i närheten av planområdet. All typ av buller, även byggbuller, faller under denna kategori. Likaså gör frågor om solljusförhållanden, utsikt och insyn. Även besvär som bygger på att ett område förlorar sin nuvarande användning som är till nytta för de boende i området faller under denna kategori.

Ändring av karaktär

Hit hör alla de besvär som angår exploateringsgrad eller som på något vis visar att man är missnöjd med att planen kommer att ändra områdets karaktär.

Kostnader och gränser

Denna klass omfattar alla besvär som berör negativ inverkan på fastighets- eller bostadsrättsvärden. Utöver detta hör även besvär gällande den klagandes direkta kostnader till följd av planen. Även missnöje över ändrade fastighetsgränser hamnar under denna kategori.

Formella brister

Under denna kategori faller alla besvär som på något sätt uttrycker missnöje över myndigheters (främst kommunens) hantering av planprocessen. Det kan till exempel handla om att man är missnöjd med möjligheten att påverka planerna eller att man inte blivit underrättad under samrådsskedet. Ifrågasättande av underlaget för planeringen, eller i förekommande fall bristen av underlag (t.ex. miljökonsekvensbeskrivning) faller även det under denna kategori.

⁷ Lindqvist, E., 2004

Allmänna intressen

Under denna kategori faller alla besvär som berör allmänna intressen. Det kan till exempel handla om planens inverkan på övergödningen av Östersjön eller allmänhetens tillgång till orörda grönområden.

Verksamhetsfrågor

Alla besvär som handlar om negativ inverkan på en verksamhet av något slag hamnar under denna kategori. Det kan handla om allt ifrån att konkurrensen om kunder ökar till att verksamheten bedöms skadas av annan närliggande verksamhet eller bostäder.

Övrigt

Slutligen används restkategorin övrigt för besvär som inte anses falla under någon av de övriga kategorierna.

Ett och samma överklagande kan självklart omfatta flera besvärsskäl tillhörande flera olika klasser.

2.3 Fördelar och begränsningar med vald metod

Innehållsanalysen som genomförts på beslut, domar och planhandlingar har flera fördelar. Det beskrivs ofta som en objektiv metod eftersom det är relativt lätt att göra replikationer och uppföljningsstudier ⁸. En annan betydande fördel med metoden är att det är en så kallad icke-reaktiv metod där det som studeras inte påverkas av forskarens närvaro ⁹. Vidare är innehållsanalysen ett flexibelt tillvägagångssätt som passar för att ta sig an stora mängder ostrukturerad information ¹⁰.

Innehållsanalysen har självfallet även nackdelar. Det är svårt att skapa klasser där det alltid är självklart vilken som är korrekt. En annan nackdel är att dokumenten som studeras kan ha bristande autenticitet, trovärdighet och eller representativitet ¹¹. Till exempel innehåller länsstyrelsens beslut och domstolarnas domar som studerats sammanställningar av de klagandes överklaganden. Detta innebär att det finns en risk att det som de klagande anfört har förvrängts. Vidare har enbart beslut från Stockholms län studerats och dessa är inte nödvändigtvis representativa för hela landet. Begränsningen av studieområdet är dock bra på det sätt att det är i Stockholmsregionen som problemen med överklaganden upplevs som störst varvid omfattningen av problemen skulle kunna förbises om till exempel hela landet studerades. Faktumet att alla planärenden från 2013 studerats bidrar till en hög representativitet. Det är dock inte säkert att resultaten skulle vara desamma detaljplaner antagna under andra år studerats. Trovärdigheten och representativiteten i de studerade dokumenten får dock anses vara god och autenticiteten mycket god.

Vad gäller sekundäranalysen av offentlig statistik finns det även där såväl fördelar som nackdelar. Till fördelarna hör att det är både tids- och kostnadseffektivt eftersom man använder redan insamlad högkvalitativ data ¹². Befolkningsdatan från SCB som använts i denna studie kan anses ha en hög reliabilitet och validitet. Till nackdelarna med sekundäranalysen hör att man som forskare inte är bekant med materialet och inte har någon kontroll över kvaliteten på datamängden ¹³.

Sammanfattningsvis har den valda metoden både fördelar och begränsningar och studiens resultat bör tolkas med dessa i åtanke.

⁸ Bryman, A., 2011, s. 296

⁹ Ibid.

¹⁰ Ibid.

¹¹ Ibid. s. 297-298

¹² Ibid. s. 301

¹³ Ibid. s. 304-305

3 Gällande rätt

Denna studie omfattar alla kommunala beslut om att anta detaljplan eller ändring av detaljplan som fattats i någon av Stockholm läns 26 kommuner under 2013. Den nuvarande plan- och bygglagen¹⁴ trädde i kraft den 2 maj 2011. Eftersom en planprocess kan pågå i många år har många av de planer som studerats tagits fram enligt den äldre plan- och bygglagen¹⁵. Till följd av detta kommer detta kapitel beskriva den rättsliga ramen för de aktuella besluten enligt såväl den äldre som den nuvarande plan- och bygglagen. Kapitlet inleds med att redogöra för vilka som har rätt att överklaga enligt de två lagarna. Därefter beskrivs vad som får överklagas enligt samma lagar. Slutligen förklaras den nu aktuella översynen av lagstiftningen angående överklaganden och de lagändringar som detta har resulterat i som trädde i kraft 1 juni 2016.

3.1 Vilka har rätt att överklaga?

Det är inte helt tydligt vilka som är sakägare och därmed har rätt att överklaga kommuners beslut om att anta detaljplaner. Vilka som har rätt att överklaga styrs i grunden av egendomsskyddet i regeringsformen och EU-konventionen¹⁶. Egendomsskyddet i 2 kap. 15 § RF är relevant till följd av att beslut om att anta detaljplaner kan innebära ianspråktagande av mark för till exempel allmänna ändamål eller begränsningar av fastigheters användning¹⁷. Fastighetsägare som påverkas på sådant vis är att betrakta som sakägare. Vidare fastställer EU-konventionen i artikel 6 att krav och begränsningar från samhället gentemot enskilda ska kunna prövas i domstol om de berör den enskildes egendom eller rättigheter¹⁸. De som äger egendom som påverkas på sådant sätt är således att betrakta som sakägare.

En överklagan ska enligt 23 § förvaltningslagen ha inkommit den myndighet som fattat beslutet, d.v.s. kommunen vid antagande av detaljplan, inom tre veckor från den dag då klaganden fick del av beslutet.

Plan- och bygglag 2010:900

Utöver regeringsformen och EU-konventionen reglerar PBL vilka som har rätt att överklaga. PBL reglerar inte detta direkt utan hänvisar i 13 kap. 8 § till 22 § förvaltningslagen (1986:223). Av denna paragraf i förvaltningslagen framgår att *“Ett beslut får överklagas av den som beslutet angår, om det har gått honom emot och beslutet kan överklagas.”* Praxis har utvecklats som tydliggör saken något. Till att börja med har enskilda inte rätt att överklaga beslut enbart för att denne är missnöjd med beslutet och bor i kommunen¹⁹. Vidare bör antagandebeslutet påverka den enskildes rättsliga ställning eller röra ett intresse som erkänts av rättsordningen på något sätt²⁰. Det kan t.ex. handla om äganderätt till fastighet eller särskild rätt till fastighet såsom servitut som påverkas. I övrigt anses boende inom och i angränsning till området vanligtvis vara sakägare²¹. Kalbro och Lindgren menar att beslut angående detaljplaner anses angå fastighetsägare till fastigheter inom eller i angränsning till

¹⁴ Plan- och bygglag 2010:900

¹⁵ Plan- och bygglag 1987:10

¹⁶ Cars, Kalbro och Lind, s.102

¹⁷ Ibid.

¹⁸ SOU 2014:14, s. 100

¹⁹ Ibid., s. 95

²⁰ Ibid.

²¹ Ibid., s. 96

planområdet, bostadsrättshavare, hyresgäster och boende samt berörd hyresgästorganisation²².

Grundtanken bakom PBL har varit att långt färre än de som har rätt att utöva inflytande under planläggningen ska ha rätt att överklaga²³. Vidare klargörs i PBL att faktumet att någon har underrättats eller ska ha underrättats enligt samma lag inte ger denne rätt att överklaga beslut om att bland annat antagande av detaljplan enligt 13 kap. 3 § PBL²⁴.

Statliga myndigheter har rätt att överklaga kommunala beslut om antagande av detaljplan om beslutet gäller staten i egenskap av fastighetsägare eller innehavare av särskild rätt till en fastighet²⁵.

I 13 kap. 11 § PBL finns en inskränkning i rätten att överklaga som klargör att endast den som före utgången av granskningstiden skriftligen framfört synpunkter som inte blivit tillgodosedda har rätt att överklaga kommunens antagandebeslut. Denna inskränkning gäller inte i de fall då beslutet gått sakägaren emot genom ändringar som skett efter granskningen eller om överklagandet i fråga grundas på att beslutet inte tillkommit i laga ordning.

Om en antagen plan kan antas medföra betydande miljöpåverkan på grund av att planområdet tas i anspråk för verksamheter eller åtgärder som anges i 4 kap. 34 § MB, har ideella föreningar och andra juridiska personer som avses i 16 kap. 13 § MB rätt att överklaga antagandebeslutet²⁶. Dessa har även, tillsammans med ideella föreningar som avses i 16 kap. 14 § MB, rätt att överklaga antagandebeslut om de innebär att ett område inte längre ska omfattas av strandskydd enligt 7 kap. MB²⁷.

Plan- och bygglag 1987:10

Enligt punkt 2 i övergångsbestämmelserna för PBL ska bestämmelserna i ÄPBL gälla i alla ärenden som påbörjats före 2 maj 2011. Eftersom detta är fallet i många av de planärenden som studerats i denna studie redogörs här för bestämmelserna i ÄPBL vad gäller vilka som har besvär rätt, d.v.s. rätt att överklaga kommunala beslut om att anta detaljplaner.

ÄPBL saknar hänvisningen till 22§ förvaltningslagen som lagts till i PBL. Detta tillägg avsåg dock inte ändra sakägarkretsen utan denna är i princip densamma²⁸. Till sakägare hör i allmänhet fastighetsägare, arrendatorer, hyresgäster, bostadsrättsinnehavare och boende samt hyresgästföreningar²⁹. Även enligt ÄPBL var grundtanken att kretsen med besvär rätt skulle vara betydligt mindre än kretsen som hade rätt att utöva inflytande under till exempel samråd³⁰.

Även i ÄPBL är ett aktivt deltagande under planprocessen ett krav för besvär rätt. För att ha rätt att överklaga ska man senast under utställningstiden skriftligen ha framfört synpunkter som inte blivit tillgodosedda. Precis som i PBL anger ÄPBL undantag från denna regel om planförslaget ändrats till

²² Kalbro och Lindgren, 2015

²³ SOU 2014:14, s. 96

²⁴ 13 kap. 9 § PBL

²⁵ 13 kap. 10 § PBL

²⁶ 13 kap. 12 § PBL

²⁷ 13 kap. 13 § PBL

²⁸ SOU 2014:14, s. 94

²⁹ Henecke och Olander, 2003, s. 17

³⁰ Ibid.

någons nackdel efter utställningen eller om man anser att beslutet inte har tillkommit i laga ordning³¹.

Enligt praxis har två kriterier blivit avgörande för avgränsningen av sakägarskapet, nämligen geografisk anknytning och förväntade störningar³². I allmänhet krävs att den klagande bor inom eller i direkt angränsning till planområdet. Även andra kan dock anses vara sakägare om de till exempel påverkas av genomfartstrafik till följd av den antagna planen³³.

En skillnad mellan PBL och ÄPBL avseende sakägarskap är att man enligt ÄPBL alltid bedöms vara sakägare om man erhållit en underrättelse om antagandebeslut från kommunen enligt 5 kap. 25 § ÄPBL. Detta enligt ett rättsfall ifrån regeringsrätten³⁴. I ÄPBL finns alltså ingen paragraf motsvarande 13 kap § 9 PBL som klargör att enbart underrättande enligt samma lag inte ger automatisk besvärsmätt.

Enligt ÄPBL har sådana ideella föreningar eller juridiska personer som avses i 16 kap. 13 § MB rätt att överklaga antagandebeslut om planen kan antas medföra betydande miljöpåverkan till följd av verksamheter eller åtgärder som nämns i 5 kap. 18 § ÄPBL eller om planen innebär att ett område inte längre ska omfattas av strandskydd enligt 7 kap. MB³⁵. Den sistnämnda får även överklagas av sådana ideella föreningar som avses i 16 kap. 14 § MB³⁶.

3.2 Vad får man överklaga?

Beslut om att anta eller ändra en detaljplan kan överklagas genom förvaltningsbesvär³⁷. Flera beslut enligt PBL och ÄPBL, t.ex. beslut att anta översiktsplan, kan överklagas genom laglighetsprövning³⁸. Sådana beslut kan enbart upphävas eller fastställas av prövande myndighet. Förvaltningsbesvär innebär i allmänhet att den prövande myndigheten även prövar de lämplighetsavvägningar som gjorts och att beslutet även kan ändras³⁹.

Plan- och bygglag 2010:900

Överklagande av detaljplaner faller dock under särskilda besvär och överklagandeinstansen ska således enbart pröva om beslutet *“strider mot någon rättsregel på det sätt som klaganden angett eller som framgår av omständigheterna.”*^{40 41}. Om beslutet visar sig strida mot någon rättsregel, och det inte är uppenbart att det är utan betydelse, kan beslutet generellt sett endast upphävas i sin helhet och inte ändras⁴². Om kommunen medger det får dock beslutet upphävas i en viss del eller ändras. Vidare har prövningsmyndigheten möjlighet att förordna om att det överklagade beslutet får genomföras i sådana delar som uppenbart inte berörs av överklagandet om kommunen så begär⁴³. Syftet med 17:e paragrafen är enligt förarbetena att antagandebeslutets förenlighet med gällande bestämmelser ska kontrolleras⁴⁴. Förarbetena klargör även att såväl enskilda som allmänna intressen kan åberopas med

³¹ 13 kap. 5 § ÄPBL

³² Henecke och Olander, 2003, s. 18

³³ Ibid.

³⁴ RÅ 1991 ref. 80

³⁵ 13 kap. 6 § ÄPBL

³⁶ Ibid.

³⁷ SOU 2014:14, s. 93

³⁸ Ibid.

³⁹ Ibid.

⁴⁰ Ibid.

⁴¹ 13 kap. 17 § PBL

⁴² Ibid.

⁴³ Ibid.

⁴⁴ Darpö, J., 2013

hänvisning till denna regel ⁴⁵.

Det är en kommunal angelägenhet att planlägga användningen av mark och vatten ⁴⁶. Av länsstyrelsens beslut avseende överklagade detaljplaner kan utläsas att länsstyrelsen tolkar detta som att en stor vikt bör tillmätas de lämplighetsbedömningar som kommunerna gjort. Vidare framgår det från dessa beslut att länsstyrelsen anser att prövningen huvudsakligen ska inriktas på kommunens handläggning av ärendet och på kommunens avvägningar mellan motstående enskilda intressen och motstående enskilda och allmänna intressen. Den statliga prövningen innefattar alltså, enligt länsstyrelsen, enbart om det kommunala antagandebeslutet ligger inom ramen för det handlingsutrymme som de materiella reglerna ger kommunen.

Kommuners beslut om antagande av detaljplaner överklagas till och med den 1 juni 2016 till länsstyrelsen ⁴⁷. Länsstyrelsens beslut kan i sin tur överklagas till mark- och miljödomstol ⁴⁸. Domstolens dom kan överklagas till mark- och miljööverdomstolen ⁴⁹. För detta krävs dock prövningstillstånd ⁵⁰. MÖD:s dom kan i sin tur överklagas till Högsta domstolen ⁵¹, den s.k. ”ventilen”, om MÖD bedömer att en sådan prövning är av vikt för rättstillämpningen ⁵².

Plan- och bygglag 1987:10

Även enligt ÄPBL överklagas antagandebeslut för detaljplaner genom förvaltningsbesvär ⁵³. Ett av syftena bakom ÄPBL var att öka den kommunala självbestämmanderätten och decentralisera beslutsfattandet. Det är därmed huvudsakligen kommunens avvägning mellan motstående enskilda intressen eller motstående enskilda och allmänna intressen samt kommunens formella handläggning av planärendet som omfattas av överinstansernas prövning ⁵⁴. Det är även enligt ÄPBL en kommunal angelägenhet att planlägga användningen av mark och vatten ⁵⁵.

Om skäl föreligger för upphävande ska antagandebeslutet upphävas i sin helhet om inte kommunen gett medgivande till delvist upphävande eller annan ändring ⁵⁶. Ändringar av enbart ringa betydelse får göras även utan sådant medgivande.

Enligt propositionen bakom ÄPBL är det särskilt effekter av expropriation som ska prövas om kommunen gjort en korrekt avvägning av olika intressen och att de enskildas olägenheter inte är orimliga ⁵⁷. Propositionen nämner dock även att t.ex. påverkan på de boendes närmiljö ska kunna prövas som enskilt intresse ⁵⁸. Det är även möjligt att överklaga och åberopa en felaktig avvägning mellan motstående allmänna intressen enligt praxis ⁵⁹. Prövningen i dessa fall blir dock väldigt begränsad eftersom prövningen då gäller huruvida kommunen handlat inom det mycket vida utrymme

⁴⁵ Ibid.

⁴⁶ 1 kap 2 § PBL

⁴⁷ 13 kap. 3 § PBL

⁴⁸ 13 kap. 6 § PBL

⁴⁹ 1 kap. 2 § lag (2010:921) om mark- och miljödomstolar

⁵⁰ Kalbro och Lindgren, 2015, s. 43

⁵¹ 5 kap. 5 § lag (2010:921) om mark- och miljödomstolar

⁵² Adolfsson och Boberg, 2013, s. 60

⁵³ Henecke och Olander, 2003, s. 20

⁵⁴ Ibid.

⁵⁵ 1 kap. 2 § ÄPBL

⁵⁶ 13 kap. 8 § ÄPBL

⁵⁷ Henecke och Olander, 2003, s. 20

⁵⁸ Ibid.

⁵⁹ Ibid., s. 21

som tilldelats i lagstiftningen ⁶⁰.

I ÄPBL finns ingen motsvarighet till 13 kap. 17 § PBL där det fastställs att det som ska prövas är om beslutet strider mot någon rättsregel och att både sådana skäl som den klagande angett och sådana skäl som ”framgår av omständigheterna” kan vara skäl till upphävande. I praktiken verkar dock inte denna paragraf ha inneburit någon skillnad då denna studie visat att länsstyrelsen upphävt planer antagna enligt ÄPBL av andra skäl än just sådana skäl som de klagande angett. Det förefaller alltså som att paragrafen i PBL tillkom i syfte att förtydliga denna ordning. Paragrafen finns dock inte med i förarbetena till PBL varvid det verkliga syftet inte kunnat fastställas i denna studie.

Kommuners beslut att anta detaljplaner, i de fall planerna handlagts enligt ÄPBL, överklagas till länsstyrelsen ⁶¹. Länsstyrelsen har enbart att upphäva eller fastställa beslutet ⁶². Dessa beslut överklagades tidigare till regeringen ⁶³. De antagandebeslut enligt ÄPBL som fattas efter ÄPBL:s upphörande överklagas till mark- och miljödomstol.

3.3 Aktuell översyn av lagstiftning

Den 16 maj 2013 utfärdade regeringen ett kommittédirektiv angående en utredning för att se över möjligheten att effektivisera processen för prövning av kommunala beslut som överklagats enligt PBL ⁶⁴. Direktivet resulterade i en utredning som presenterades i mars 2014 ⁶⁵. Utredningen ledde i sin tur till en proposition som presenterades för riksdagen ⁶⁶. Propositioner röstades igenom och de nya bestämmelserna i denna träder i kraft den 1 juni 2016.

Den huvudsakliga förändringen som följer av den nya lagstiftningen är att länsstyrelsen utgår som överklagandeinstans för detaljplaner och att överklaganden sedermera överklagas direkt till mark- och miljödomstol ⁶⁷. Länsstyrelsen får därmed en mer renodlad roll som rådgivare under planprocessen och bevakare av statens intressen.

Kommittédirektivet klargjorde att syftet var att ”med bibehållen rättssäkerhet, åstadkomma en effektivare prövningsordning.” ⁶⁸. Enligt samma direktiv ansåg regeringen det angeläget med en snabb och effektiv process och att denna samtidigt ”bör präglas av insyn, medborgarinflytande och rättssäkerhet” ⁶⁹. Utredaren tittade bl.a. på möjligheten att införa överklagandeavgifter, som tidigare utredningar föreslagit ⁷⁰. Detta för att eliminera så kallade okynnesöverklaganden, d.v.s. överklaganden vars enda syfte är att fördröja planprocessen. Utredaren föreslog dock ingen sådan avgift då denne ansåg att de negativa effekterna av en sådan avgift var alltför betydande ⁷¹. En sådan avgift, resonerade utredaren, riskerade påverka socioekonomiskt svaga grupper särskilt mycket samtidigt som den sannolikt skulle medföra en resurskrävande handläggning.

⁶⁰ Henecke och Olander, 2003, s. 21

⁶¹ 13 kap. 2 § ÄPBL

⁶² Henecke och Olander, 2003, s. 20

⁶³ 13 kap. 4 § ÄPBL

⁶⁴ Kommittédirektiv 2013:53

⁶⁵ SOU 2014:14

⁶⁶ Proposition 2015/16:55

⁶⁷ 13 kap. 2 a § PBL

⁶⁸ Kommittédirektiv 2013:53, s.1

⁶⁹ Ibid., s. 12

⁷⁰ SOU 2012:91

⁷¹ SOU 2014:14, s. 14

Regeringens utredare valde att inte heller föreslå särskild prövningsordning för detaljplaner för större samhällsviktiga projekt med motiveringen att det skulle vara svårt att definiera vad som utgör sådana projekt samtidigt som det skulle innebära gränsdragningsproblem och risk för effektivitetsförluster ⁷². Utöver detta tittade utredaren på en rad andra lagändringsmöjligheter som avfärdades.

3.4 Länsstyrelsens överprövning enligt 11 kap. PBL och 12 kap. ÄPBL

Länsstyrelsen ska enligt 11 kap. 10 § PBL eller enligt 12 kap. 1 § ÄPBL, i egenskap av regional planmyndighet, överpröva kommunens beslut om bland annat antagande av detaljplan. Denna överprövning är inte att förväxla med överprövningen som sker vid överklagande enligt 13 kap. PBL och ÄPBL. Överprövning enligt 11 kap. 10 § PBL eller 12 kap. 1 § ÄPBL ska ske om beslutet att anta detaljplan kan antas innebära att: ett riksintresse enligt 3 eller 4 kap. MB inte tillgodoses, samordning mellan kommuner i frågor om markanvändning som påverkar dessa ej sker på tillbörligt vis, en miljökvalitetsnorm enligt 5 kap. MB inte följs, strandskydd enligt 7 kap. MB upphävs inkorrekt eller om bebyggelse blir olämplig med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller risken för olyckor, översvämning eller erosion. Om länsstyrelsen anser att dessa frågor inte beaktats på ett tillbörligt sätt ska antagandebeslutet upphävas enligt 11 kap. 11 § PBL eller 12 kap. 3 § ÄPBL.

Om länsstyrelsen beslutat att inte överpröva ett antagandebeslut är det således myndighetens uppfattning att planen i fråga inte har några brister i de avseenden som omfattas av överprövningen enligt 11 kap. PBL eller 12 kap. ÄPBL. Klaganden som påtalar sådana brister ska därmed avvisas om inte underlag förändrats på sådant sätt att det finns skäl att pröva saken åter.

3.5 Överklaganden i andra länder

Systemen för överklaganden av detaljplaner, eller dennas motsvarighet, ser olika ut i andra länder som är jämförbara med Sverige. Sverige har med sina tre instanser (fyra om man räknar med den så kallade ventilen till Högsta domstolen) haft fler än Tyskland och Finland med två instanser och betydligt fler än Danmark, England och Norge med endast en instans ⁷³. En statlig utredning från 2014 klargör vilka som har besvärsmått i några av dessa länder. I England kan enbart byggherren överklaga medan alla kommuninvånare har en automatisk besvärsmått i Finland ⁷⁴. Det framgår dock inte av utredningen vilka som har besvärsmått i Tyskland, Danmark och Norge.

Finland har en särskild lagbestämmelse som innebär att särskilt samhällsviktiga projekt och bostadsprojekt ska behandlas mer skyndsamt ⁷⁵. Danmark, Finland och Tyskland tillämpar överklagandeavgifter som återbetalas om den klagande vinner framgång ⁷⁶. Finland har undantag vad gäller överklagandeavgift för ”medellösa” medborgare ⁷⁷.

⁷² Ibid., S. 65

⁷³ Nordberg, 2013

⁷⁴ Ibid., s. 92-93

⁷⁵ SOU 2014:14, s. 51

⁷⁶ Ibid., s. 142-143

⁷⁷ Ibid., s. 143

4 Lagstiftarens intentioner

Det är tydligt från alla 2000-talets propositioner och statliga utredningar som behandlar överklagandeprocessen att intentionen är att systemet ska vara rättssäkert, effektivt och demokratiskt. Den bristande effektiviteten har fått mycket uppmärksamhet på sistone till följd av bostadsbristen och är orsaken till de lagändringar som trädde i kraft den 1 juni 2016 då länsstyrelsen utgick ur instanskedjan. Rättssäkerheten är självfallet en viktig del av den demokratiska aspekten. Det som vanligtvis syftas på när demokratiaspekten kommer på tal i anslutning till överklaganden är dock medborgares möjlighet till deltagande och inflytande över processen. I detta kapitel beskrivs demokratiaspekten, rättssäkerhetsaspekten och effektivitetsaspekten samtidigt som de placeras in i sin historiska kontext.

4.1 Demokratiaspekten

ÄPBL innebar en förändring av planlagstiftningen i grunden där medborgardeltagandet skulle öka samtidigt som besluten skulle komma medborgarna närmare genom ett ökat kommunalt självbestämmande⁷⁸. Planlagstiftningen hade ”klara deltagardemokratiska ambitioner” och tog avstånd från den tidigare lagstiftningens ”elitdemokratiska karaktär”⁷⁹. Medborgarinflytande står dock i konflikt med kommunal självbestämmanderätt varvid den utökade besvärsrätten ändå fortsatte vara begränsad⁸⁰. ÄPBL skulle inte innebära en övergång till direktdemokrati utan det ökade medborgarinflytandet, som följde av medborgardeltagandet, skulle ses som ett komplement till den representativa demokratin⁸¹. ÄPBL, såväl som PBL för den delen, har beskrivits som ”en reaktion mot pampvälde och tveksamma byggprojekt under 60- och 70-talen.”⁸². Vidare har planlagstiftningen beskrivits som ”alltmer restriktiv och alltmer fokuserad på att hindra dåliga beslut än att skapa förutsättningar för utveckling”⁸³.

Demokratiska problem med medborgardeltagande lyftes i den senaste demokratiutredningen⁸⁴. Utredaren påpekar att deltagardemokrati kan bidra till att fördjupa den politiska ojämlikheten genom att just aktiva eller organiserade röster stärks. Dessa personers röster är inte representativa för hela befolkningen och utredaren understryker vikten av att de inte tolkas som ett uttryck av samtliga medborgares åsikter. Utredaren pekar ut utrikes födda och unga som grupper med särskilt svaga kunskaper om demokratiska processer och sina demokratiska rättigheter⁸⁵.

Cars, Kalbro och Lind⁸⁶ påpekar att ”medborgardeltagande många gånger snarare försvagar än förstärker den parlamentariska demokratin”. Henecke och Khan⁸⁷ påpekar att olika medborgargrupperns möjlighet att delta i praktiken kan skilja sig åt trots lika rättigheter till deltagande. Särskilt socioekonomiska resurser och kunskaper och bedömningar om möjligheterna att påverka understryks särskilt som viktiga faktorer. Redan i början av 2000-talet fanns också ”tecken på att

⁷⁸ Henecke och Olander, 2003, s.20

⁷⁹ Henecke och Khan, 2002, s. 32

⁸⁰ Ibid.

⁸¹ Ibid.

⁸² Cars, Kalbro och Lind, 2013, s.7

⁸³ Ibid., s. 43

⁸⁴ SOU 2016:5

⁸⁵ SOU 2016:5, s. 417

⁸⁶ Cars, Kalbro och Lind, 2013, s. 39

⁸⁷ Henecke och Khan, 2002, s.23

överklagandeinstitutet kommit att användas som ett medel för medborgarinflytande istället för som en yttersta säkerhetsventil. [påkallad av rättssäkerhetsskäl]”⁸⁸.

4.2 Rättssäkerhetsaspekten

I den så kallade Överklagandeutredningen klargörs vad som menas med rättssäkerhet något⁸⁹.

“Rättssäkerhet är en viktig del av en demokratisk rättsordning och handlar om förhållandena mellan den enskilde och staten i juridiskt avseende. I detta ligger bland annat att den enskilde ska vara skyddad från övergrepp från såväl andra medborgare som från staten”.

Utredaren påpekar att det inte finns någon tydlig definition av begreppet men att det brukar omfatta bland annat ”att den enskilde inte kan åtalas eller dömas utan tillräcklig bevisning, att den enskilde inte kan dömas utan tydligt stöd i lag samt att alla medborgare, oavsett samhällsställning, ska bedömas på ett likartat sätt.”⁹⁰. Vidare innebär rättssäkerhet, enligt utredaren, att ”Den enskilde medborgaren ska även ha vissa fri- och rättigheter och rättsreglerna ska tillämpas på ett förutsägbart sätt. Till rättssäkerhet brukar även räknas med människors rätt till privatliv.”⁹¹. Utredaren menar att en effektiv prövning är en viktig del av rättssäkerheten och att en förkortad instanskedja därmed skulle kunna vara positiv för rättssäkerheten⁹².

4.3 Effektivitetsaspekten

De negativa effekterna av den nya planlagstiftningen gjorde sig kända när bostadsbristen växte och effektiviteten i planprocessen började uppmärksammas som ett problem⁹³. Det finns en motsättning mellan effektivitet å ena sidan och medborgarinflytande och rättssäkerhet å andra sidan⁹⁴. Processer för att involvera medborgare och garantera deras rättssäkerhet tar oundvikligen tid i anspråk. Denna motsättning bortses ofta ifrån. Ett tydligt exempel på detta är det tidigare nämnda syftet som angavs i kommittédirektivet till överklagandeutredningen där man önskade att ”med bibehållen rättssäkerhet, åstadkomma en effektivare prövningsordning.”⁹⁵. Detta samtidigt som processen enligt direktivet ska präglas av insyn och medborgarinflytande.

⁸⁸ Henecke och Olander, 2003, s.25

⁸⁹ SOU 2014:14, s. 58

⁹⁰ Ibid.

⁹¹ Ibid.

⁹² Ibid.

⁹³ Ibid.

⁹⁴ Henecke och Olander, 2003, s. 23

⁹⁵ Kommittédirektiv 2013:53, s.1

5 Resultat från tidigare studier

Flera studier har tidigare genomförts på ämnet överklaganden av detaljplaner. Utfall och tidsåtgång har undersökts av myndigheter såväl som av oberoende forskare ett flertal gånger. De allra flesta studier som genomförts har undersökt överklaganden på plannivå och inte tittat på enskilda överklaganden.

Enligt regeringens proposition, som resulterade i de senaste ändringarna i PBL i överklagandefrågor, antogs i genomsnitt 1 919 detaljplaner per år under perioden 2008-2013 ⁹⁶. Av dessa överklagades i genomsnitt 425 per år till länsstyrelsen, alltså cirka 22 procent. Vidare överklagades ca 65 procent av länsstyrelsens beslut under samma period. Sedan 2011 har det varit möjligt att överklaga vidare till MÖD vilket gjordes i cirka 55 procent av MMD:s domar under åren 2012-2013. Några få fall har överklagats vidare till högsta domstolen genom den så kallade ventilen. Ännu färre fick prövningstillstånd. Av de nämnda antagandebesluten som överklagats till länsstyrelsen upphävdes cirka 8 procent helt eller delvis av länsstyrelsen. Av de nämnda besluten som överklagats till MMD upphävde eller ändrade domstolen knappt 10 procent.

En annan studie av Boverket ⁹⁷ visar att 410 detaljplaner överklagades i Sverige 2012, vilket motsvarar cirka 23 procent av alla antagna detaljplaner. Storstadskommuner och förortskommuner till storstäder hade högst överklagandefrekvens om 34 respektive 32 procent. Länsstyrelserna upphävde ca 7 procent av de överklagade planerna.

I ett examensarbete från KTH ⁹⁸ visas att enskilda sakägare får rätt i 14 procent av fallen i högsta instans. Detta examensarbete genomfördes när regeringen fortfarande var högsta instans. I 70 procent av dessa fall angavs den materiella utformningen som skäl och i övriga var det formella brister i planläggningen.

I ett annat examensarbete från KTH ⁹⁹ undersöktes överklaganden av detaljplaner i Gävleborgs län där cirka 10 procent av kommunernas antagandebeslut överklagades. Besvärsskäl var främst försämringar av boendemiljön och ändringar i närområdet. Den vanligaste orsaken till att antagandebesluten upphävdes var dock formella brister vid planläggningen. Totalt ledde 8 av 122 överklaganden till upphävande, det vill säga cirka 6,6 procent. Tidsåtgången hos länsstyrelsen var mellan 3 och 8 månader.

Ett tredje examensarbete från KTH ¹⁰⁰ studerade överklaganden i Botkyrka, Huddinge, Vaxholm och Lidingö kommuner i Stockholms län under perioden 2006-2009. 31 procent av de 1 374 antagna detaljplanerna överklagades under tidsperioden. De flesta klaganden angav flera motiv för sin överklagan där det vanligaste motivet var formella bristen i planläggningen. De flesta överklaganden gjordes av privatpersoner och den vanligaste boendeformen var småhus.

2003 publicerades en större studie av Lunds universitet om överklagade detaljplaner i Malmö och Lunds kommuner ¹⁰¹. Där visade det sig att de flesta av de överklagade planerna gällde bostadsbebyggelse och de flesta klagande var fastighetsägare eller bostadsrättsinnehavare (70 respektive 20 procent). En mindre mängd intresseföreningar som till exempel villa- och

⁹⁶ Proposition 2015/16:55

⁹⁷ Boverket b, 2013, s. 43-45

⁹⁸ Tevall, 2006

⁹⁹ Lindqvist, 2004

¹⁰⁰ Asplin och Henriksson, 2010

¹⁰¹ Henecke och Olander, 2003

samfällighetsföreningar överklagade samt någon enstaka hyresgästorganisation. I cirka 10 procent av fallen använde de klagande sig av juridiska ombud. Besvärsskälerna var en blandning av formella och sakliga och gällde enskilda såväl som allmänna intressen. I hela 60 procent av de studerade ärendena kritiserades planprocessen och krav på vidare utredningar var frekvent förekommande. Det vanligaste sakliga skälet som angavs var försämring av när- och boendemiljö vilket förekom i hälften av ärendena. Vid bostadsprojekt gällde besvären närmare en för hög och tät exploatering vars utformning inte ansågs visa hänsyn till befintlig bebyggelse. Intrång på grönytor, försämrade ljusförhållanden och utsikt, ökad insyn, bullerstörningar samt en försämrad parkerings- och trafiksituation. Endast i ett fåtal fall gällde besvären negativ påverkan på fastighetsvärden. Sådana besvär förekom dock i större utsträckning vid infrastrukturprojekt.

Forskarna från Lunds universitet observerade även en högre överklagandefrekvens i socioekonomiskt starka områden ¹⁰². Denna skulle dock, enligt forskarna själva, även kunna ha andra förklaringar som till exempel högre bebyggelsetäthet. I övrigt observerades att stora infrastrukturprojekt som Öresundsbron, Citytunneln och Västkustbanan genererade många överklaganden. Av de studerade planerna från Lund upphävdes ingen, en ändrades dock av regeringen. Av planerna från Malmö upphävdes eller ändrades ca 12 procent av länsstyrelsen eller regeringen. Endast en plan upphävdes dock i Malmö. Av de totalt 63 undersökta överklagade planerna överklagades 35 vidare till regeringen. Vissa av överklagandeärendena sticker ut väsentligt avseende tidsåtgång. Dessa var särskilt kontroversiella projekt. Forskarna konstaterar att överklagandena i mycket liten utsträckning äventyrar genomförandet av planerna men att de oundvikligen innebär en tidsfördröjning. De avslutar även med att konstatera att *”Man kan därmed ifrågasätta möjligheten att överklaga som en reellt verksam yttersta säkerhetsventil för medborgare som är missnöjda med en plan.”* ¹⁰³

¹⁰² Ibid.

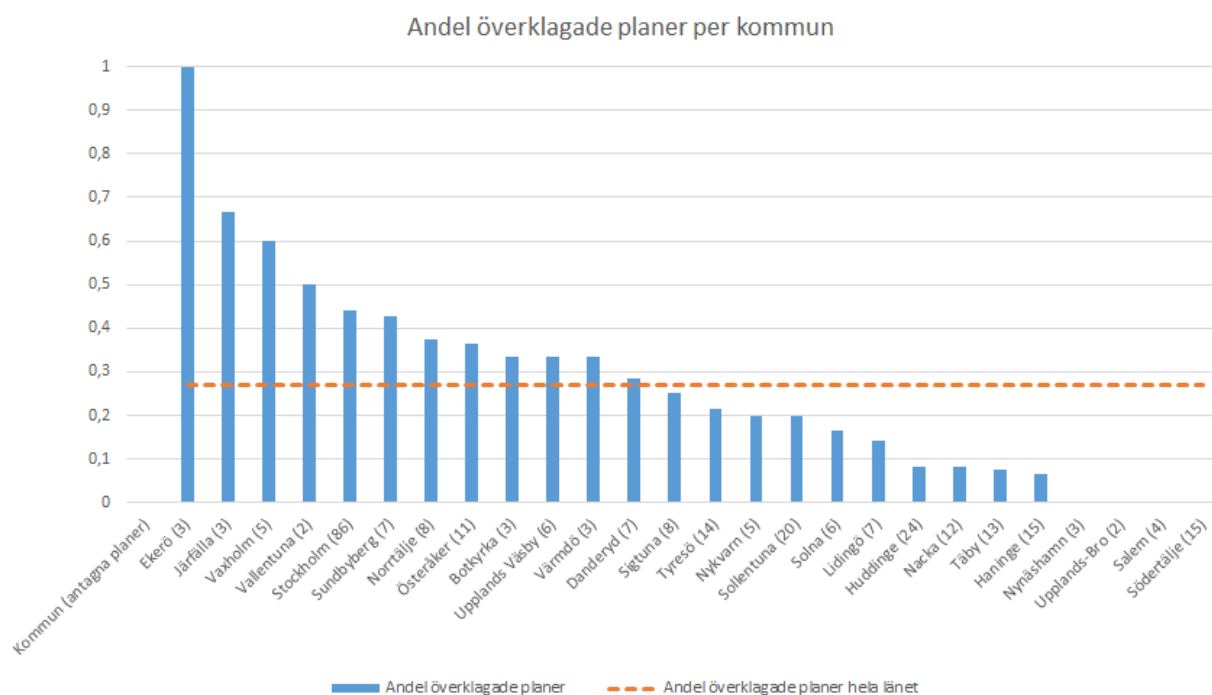
¹⁰³ Ibid., s. 61

6 Analys av överklagade detaljplaner

I den empiriska delen av denna studie har 292 kommunala beslut om att anta detaljplan och ändring av detaljplan studerats. Alla studerade planer är antagna i någon av Stockholms läns 26 kommuner under 2013. 80 av de studerade planerna har överklagats och totalt rör det sig om 689 enskilda överklaganden. Detta om en enskild persons eller en enskild organisations överklagande räknas som ett enskilt överklagande oavsett hur många instanser man överklagat till. En och samma person eller organisation kan såklart ha överklagat flera olika planbeslut.

6.1 Vilka detaljplaner överklagas?

I vilken kommun antagandebeslutet fattas tycks ha stor betydelse för utsträckningen i vilken besluten överklagas. Figur 6.1.1 visar dels hur många detaljplaner som antogs i respektive kommun under 2013 och även hur stor andel av dessa som överklagats. Grafen visar även att det totalt sätt var ca 27 % av antagandebesluten som överklagades, sett till hela länet. Detta är en högre andel än tidigare studier som tittat på hela landet visat. Den är däremot något lägre än i de fall studier tittat på enbart kommuner i storstadsområden.

Figur 6.1.1 Andel överklagade antagandebeslut för detaljplaner per kommun

Ekerö, Järfälla, Vaxholm och Vallentuna sticker ut med hög andel överklagade planer. Alla dessa hade dock få antagandebeslut under året vilket innebär att detta skulle kunna vara en tillfällighet. Omvänt sticker Södertälje, Nynäshamn, Upplands-Bro och Salem kommuner ut med en låg andel överklagade planbeslut. De tre sistnämnda hade få antagna planer under perioden varför den låga överklagandefrekvensen skulle kunna vara en tillfällighet. Södertälje kommun hade däremot hela 15 antagandebeslut under perioden utan ett enda överklagande. Även andra stora kommuner med relativt många antagandebeslut som Haninge, Täby, Nacka och Huddinge sticker ut med låg överklagandefrekvens på under 10 procent. Stockholm stad sticker i sin tur ut med sitt stora antal antagna planer (86 st). Stockholm stad har också en betydligt högre överklagandefrekvens än länet som helhet. Detta skulle kunna förklaras med den högre befolkningstätheten, det finns helt enkelt fler

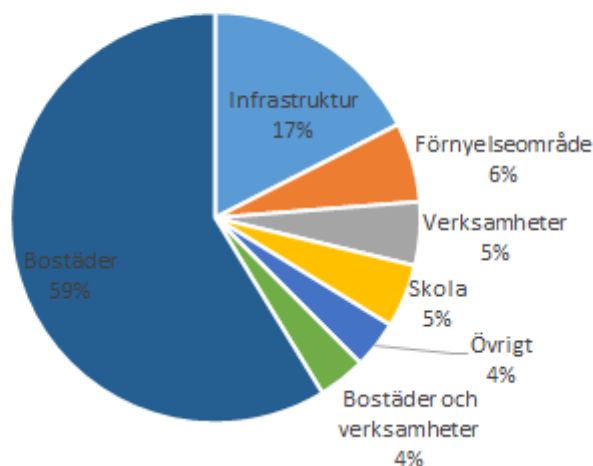
sakägare som har rätt att överklaga i Stockholm stad än i länet som helhet.

En annan förklaring till skillnaderna i överklagandefrekvens tycks vara andelen antagna detaljplaner för bostäder. Planer innehållandes bostäder överklagas i större utsträckning och kommuner med en låg andel bostadsplaner har i regel en låg överklagandefrekvens. Till exempel innehöll endast 4 av Sollentunas 20 antagna planer bostäder. Motsvarande siffra för Huddinge är 3 av 24, för Nacka 4 av 12, Täby 2 av 13 och för Tyresö 3 av 14. Alla dessa kommuner har uppvisat en låg överklagandefrekvens. Undantag är Södertälje och Haninge som har mycket låg överklagandefrekvens trots relativt hög andel antagna planer innehållandes bostäder. Förklaringen till detta skulle kunna vara att planerna i dessa fall ligger någorlunda isolerat från befintlig bebyggelse.

Generellt sett överklagas alltså bostadsplaner i större utsträckning än planer i allmänhet. Cirka hälften av alla bostadsplaner överklagas och cirka hälften av alla cirka 10 000 bostäder i de antagna detaljplanerna överklagades. Även om andra faktorer än plansyfte säkerligen påverkar överklagandefrekvensen, till exempel befolkningstäthet, är det tydligt att detaljplaner för bostäder överklagas i högre utsträckning än planer i allmänhet. Detta är i linje med vad som observerats i tidigare studier.

Vilka syften har då de detaljplaner som överklagas förutom bostäder? Figur 6.1.2 visar tydligt att det är just planer för bostadsbebyggelse som dominerar. Hela 63 procent av de överklagade planerna, (50 stycken) innehåller bostäder. Endast 25 procent (53 stycken) av de 212 ej överklagade planerna innehåller bostäder. I övrigt har bland annat fyra detaljplaner för skolbyggnader och 14 infrastrukturplaner överklagats varav 12 stycken är detaljplaner för Förbifart Stockholm.

Plansyfte - överklagade planer

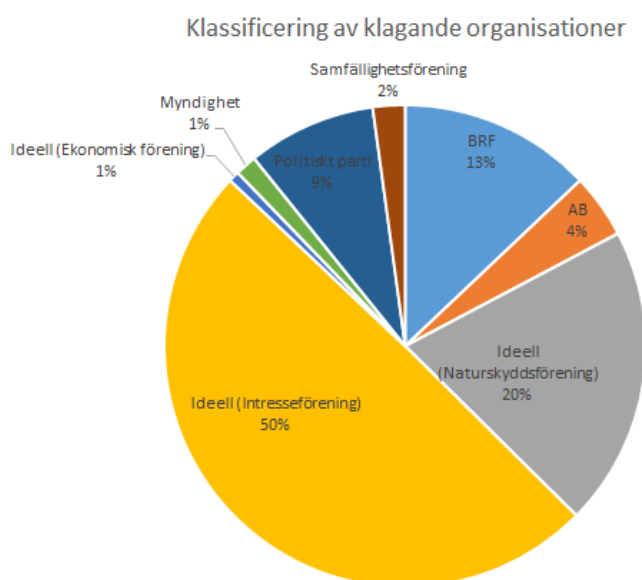
Figur 6.1.2 Plansyfte bland överklagade planer

I och med att den nya plan- och bygglagen trädde i kraft först i maj 2011 och en planprocess kan pågå i många år har de studerade planerna framtagits enligt både PBL och ÄPBL. Cirka 65 procent av de studerade överklagade antagandebesluten gäller planer som tagits fram enligt ÄPBL och cirka 31 procent enligt PBL. I 4 procent av fallen angavs inte lagstiftningen enligt vilken planen var framtagen i länsstyrelsens beslut. Antagandenämnd har inte studerats för ej överklagade antagandebeslut.

Beslut om att anta detaljplaner ska fattas av KF men kan på delegation även under vissa förutsättningar fattas av KS och BN^{104 105}. Av de studerade överklagade antagandebesluten var cirka 69 procent fattade av KF, cirka 2 procent av KS och cirka 29 procent av BN. Vilken nämnd som antagit de ej överklagade antagandebesluten har inte studerats.

6.2 Vilka överklagar?

Det vanligaste är att privatpersoner överklagar detaljplaner men även organisationer överklagar. I det studerade materialet är 80 procent av de 689 enskilda överklagandena gjorda av privatpersoner och 20 procent gjorda av olika typer av organisationer. Det innebär att det är en något högre andel organisationer som överklagar än vad det varit i tidigare studier. Anledningen till detta stavas Förbifart Stockholm för vilken det antagits hela tolv detaljplaner under 2013. Alla dessa planer har överklagats av flera organisationer. Det är i princip samma personer och organisationer som överklagat alla detaljplaner för Förbifart Stockholm. Överklaganden bland organisationer är fördelat enligt figur 6.2.1 som visar att olika ideella föreningar står för huvuddelen av överklagandena. Den största enskilda delen, ideella intresseföreningar, kan vara allt ifrån båtklubbar till miljögrupper. Utöver detta står bostadsrättsföreningar för 13 procent, aktiebolag för 4 procent, myndigheter för 1 procent och politiska partier för 9 procent.

Figur 6.2.1 Klassificering av klagande organisationer

Miljöpartiet i Bromma har överklagat alla planer för Förbifart Stockholm och är också det enda politiska parti som överklagat. De 9 procent av figuren ovan som utgörs av politiska partier är alltså uteslutande Miljöpartiet i Brommas överklaganden av Förbifart Stockholm.

Det har visat sig vara mycket ovanligt att myndigheter överklagar detaljplaner. Detta är sannolikt för att länsstyrelsen, som tidigare nämnts, har möjlighet att överpröva en plan vid vissa fall då statliga myndigheters intressen kan vara påverkade. I det studerade materialet har endast två fall noterats då myndigheter överklagat och i båda dessa fall rör sig om Trafikverket.

¹⁰⁴ 5 kap. 27 § PBL. Om “*inte av stor vikt eller av principiell betydelse*”.

¹⁰⁵ 5 kap. 29 § ÄPBL. Om “*inte av principiell beskaffenhet eller i övrigt av större vikt*”

Det har visat sig att man i 60 fall av de totalt 689 enskilda överklagandena använt sig av ombud för att föra ens talan i överklagandeärendet. Detta innebär att knappt nio procent använde sig av juridiska ombud. Detta ligger i linje med tidigare studier där cirka tio procent använt sig av ombud.

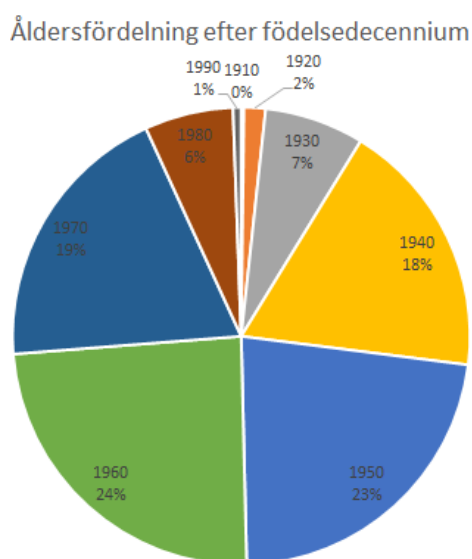
Kön

Vidare har det visat sig att könsfördelningen mellan de privatpersoner som klagar är jämn. Knappt 51 procent av de klagande är kvinnor och drygt 49 procent är män. 56 procent av de klagande är gifta och det är mer än dubbelt så vanligt att gifta män överklagar utan att dennes maka gör detsamma som det omvända (43 fall mot 21).

Ålder

Medelåldern bland de klagande är 54,0 år. Detta kan jämföras med medelåldern bland invånarna i Stockholms län som 2013 var 39,0 år. Det är dock svårt att säga vad denna siffra borde ligga på för att de klagande som grupp skulle kunna anses vara åldersmässigt representativ för befolkningen. Även om alla har rätt att överklaga har självklart inte barn varken intresse av eller möjlighet att göra det. I och med att Stockholms län har en ung befolkning handlar det om många individer som på grund av ungdom inte kan förväntas överklaga antagandebeslut om detaljplaner. Det finns dock även många äldre medborgare som inte har möjlighet att överklaga av olika anledningar.

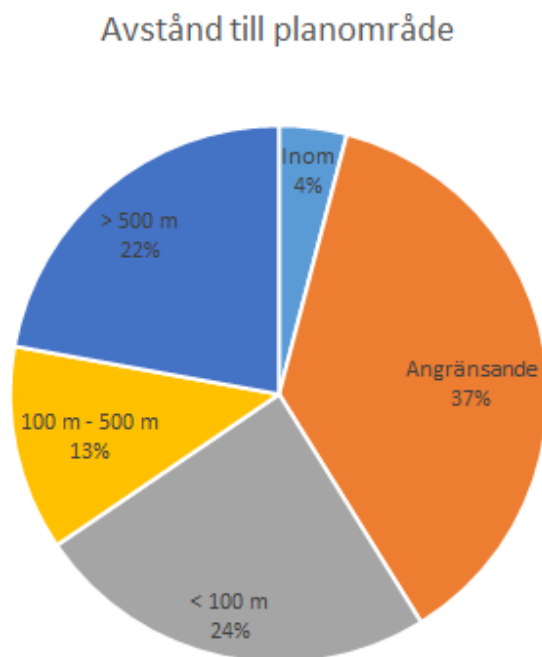
Den äldsta klagande var hela 94 år gammal och den yngsta 21 år gammal. Åldersfördelningen bland de klagande går att utläsa av figur 6.2.2 som visar att 40-, 50-, 60- och 70-talister står för hela 84 % av alla överklaganden.

Figur 6.2.2 Åldersfördelning bland klagande privatpersoner

Avstånd till planområde

Enskilda privatpersoners relation till detaljplanerna de överklagar klargörs något av figur 6.2.3 som visar att väldigt få av de klagande faktiskt bor inom planområdet, nämligen 4 procent. Det enskilt vanligaste är att den klagande bor i angränsning till planområdet, vilket vanligtvis också innebär att man är sakägare. Hela 59 procent av de klagande hade dock angett en adress som inte ligger inom eller i angränsning till planområdet. Det bör noteras att en klagande kan, till exempel, äga en fastighet inom eller i angränsning till planområdet i fråga, och därmed vara sakägare, utan att för den sakens skull vara folkbokförd där. Dessa har inte fångats upp i denna studie och andelen som bor långt ifrån det aktuella planområdet bör tolkas med detta i åtanke.

Figur 6.2.3 Avstånd mellan enskilda klagande privatpersoners folkbokföringsadress och planområde

6.2.1 Socioekonomiska faktorer

Socioekonomiska skillnader i utbildning, köpkraft och födelseland har studerats och analyserats på flera sätt. Till att börja med har befolkningen i de klagandes bostadsområden jämförts med befolkningen i länet som helhet. Därefter har befolkningen i planområdena för de överklagade planerna jämförts med den i planområdena för de ej överklagade planerna. Slutligen har samma analys upprepats men uteslutande med planer som innehåller bostäder.

När man tolkar följande siffror är det viktigt att notera att de undersökta planerna inte är lokaliserade i områden som är helt representativa för länet som helhet. Det har visat sig att de 292 studerade planerna är belägna i områden med en i genomsnitt något högre köpkraft och en något högre andel svenskfödda än länet som helhet. Vad gäller utbildning är det ingen nämnvärd skillnad. Bostadsplanerna är, precis som planerna i allmänhet, lokaliserade i områden med högre köpkraft och med en större andel svenskfödda än länet som helhet. Skillnaden vad gäller köpkraft är dock mindre för bostadsplaner än

för planer i allmänhet.

6.2.1.1 De klagandes bostadsområden jämfört med länet

Utbildning

Skillnaden i utbildningsnivå mellan de boende i de klagandes bostadsområden och länets befolkning i helhet presenteras i tabell 6.2.1.1.1. Gruppen med förgymnasial utbildning är underrepresenterad bland de klagande. Denna grupp utgör cirka 47 procent större andel av befolkningen i länet (ca 12 %) än i de områden där de klagande bor (ca 8 %). Vad gäller grupperna gymnasieutbildade och de med eftergymnasial utbildning mindre än tre år är det inga betydande skillnader mellan befolkningen i länet och befolkningen i de områden där de klagande bor. När det gäller eftergymnasial utbildning om tre år eller mer är andelen bland de klagande (ca 36 %) knappt 13 procent större än för länet som helhet (ca 32 %).

Tabell 6.2.1.1.1 Skillnad i utbildning mellan klagande och länets befolkning

	Utbildning				
	Förgymnasial	Gymnasial	Eftergymnasial < 3 år	Eftergymnasial ≥3 år	i.u.
Klagande	0,08	0,36	0,19	0,36	0,02
Länets befolkning	0,12	0,37	0,17	0,32	0,02

Köpkraft

Skillnaden i köpkraft mellan de boende i de klagandes bostadsområden och länets befolkning i helhet presenteras i tabell 6.2.1.1.2. Gruppen med låg köpkraft är underrepresenterad bland de klagande. Denna grupp utgör ca 26 procent större andel av befolkningen i länet (ca 22 %) än i de områden där de klagande bor (ca 17 %). I gruppen med medellåg köpkraft ser det nästan likadant ut med en något mindre skillnad i andel på 19 procent. I gruppen med medelhög köpkraft är det inga betydande skillnader. Gruppen med hög köpkraft utgör ca 22 procent större andel bland de klagande (ca 42 %) än i länet som helhet (ca 34 %). Skillnaden är alltså hela 8 procentenheter. Notera att intervallerna för denna grupp (liksom de andra grupperna) är definierad utifrån att den ska innefatta 25 procent av landets befolkning. I övrigt är den genomsnittliga medianköpkraften ca 11 procent högre bland klagande (263 166 kr) än bland länets befolkning i helhet (237 601 kr).

Tabell 6.2.1.1.2 Skillnad i köpkraft mellan klagande och länets befolkning

	Köpkraft				
	Låg	Medellåg	Medelhög	Hög	Median (kr)
Klagande	0,17	0,17	0,24	0,42	263166
Länets befolkning	0,22	0,21	0,23	0,34	237601

Födelseland

Skillnaden i födelseland mellan de boende i de klagandes boendeområden och länets befolkning i helhet presenteras i tabell 6.2.1.1.3. Gruppen svenskfödda är överrepresenterad bland de klagande med en cirka 7 procent större andel bland de klagande (ca 83 %) än i länet som helhet (ca 78 %). Här blir den procentuella skillnaden i andel inte så stor eftersom det är fråga om stora andelar. När det gäller grupperna med födelseland i övriga Norden och i övriga EU är det ingen skillnad mellan klagande och länet som helhet utan de utgör tre respektive fem procent i båda fallen. När det gäller gruppen med födelseland utom EU är skillnaden betydande mätt i såväl procent som i procentenheter. Skillnaden i andel med födelseland utom EU är cirka 62 procent där den är störst för länet som helhet (ca 15 %) och minst bland de klagande (ca 9 %).

Tabell 6.2.1.1.3 Skillnad i födelseland mellan klagande och länets befolkning

	Födelseland			
	Sverige	Övriga Norden	Övriga EU27	Övriga världen
Klagande	0,83	0,03	0,05	0,09
Länets befolkning	0,78	0,03	0,05	0,15

6.2.1.2 Jämförelse mellan planområden för överklagade och ej överklagade planer

Analysen ovan visar på socioekonomiska skillnader mellan de klagande och befolkningen i länet som helhet där de klagande är högre utbildade, har högre köpkraft och i större utsträckning är födda i Sverige. Planerna är dock lokaliserade i områden med en något högre köpkraft och andel svenskfödda än länets befolkning som helhet. Är det då några socioekonomiska skillnader mellan planområden där planerna överklagats jämfört med där de inte överklagats?

Utbildning

Skillnaden i utbildningsnivå mellan befolkningen i planområdena för de överklagade och de ej överklagade planerna visas i tabell 6.2.1.2.1. Gruppen med förgymnasial utbildning är underrepresenterad i planområden där planen överklagats (ca 8 %). Denna grupp utgör cirka 27 procent större andel av befolkningen i de planområden där planerna ej överklagats (ca 11 %). Vad gäller grupperna gymnasieutbildade och de med eftergymnasial utbildning mindre än tre år är det inga betydande skillnader. Vad gäller eftergymnasial utbildning om tre år eller mer utgör denna grupp en cirka 10 procent större andel av befolkningen i planområden där planerna överklagats (ca 34 %) än i planområdena där planerna inte överklagats (ca 31 %).

Tabell 6.2.1.2.1 Skillnad i utbildning mellan planområden för överklagade och ej överklagade detaljplaner

	Utbildning				
	Förgymnasial	Gymnasial	Eftergymnasial < 3 år	Eftergymnasial ≥ 3 år	i.u.
Överklagade	0,08	0,39	0,17	0,34	0,02
Ej överklagade	0,11	0,41	0,15	0,31	0,02

Köpkraft

Skillnaden i köpkraft mellan befolkningen i planområdena för de överklagade och de ej överklagade planerna visas i tabell 6.2.1.2.2. Gruppen med låg köpkraft är underrepresenterad i planområden där planen överklagats (ca 17 %). Denna grupp utgör cirka 18 procent större andel i planområden där planerna ej överklagats (ca 20 %). I grupperna med medellåg och medelhög köpkraft är det inga betydande skillnader. I gruppen med hög köpkraft är det i princip ingen skillnad alls. I övrigt är den genomsnittliga medianköpkraften cirka 22 procent högre i planområden där planerna överklagats (259 395 kr) än i de planområden där planerna inte överklagats (253 825 kr).

Tabell 6.2.1.2.2 Skillnad i köpkraft mellan planområden för överklagade och ej överklagade detaljplaner

	Köpkraft				
	Låg	Medellåg	Medelhög	Hög	Median (kr)
Överklagade	0,17	0,20	0,23	0,40	259395
Ej överklagade	0,20	0,18	0,23	0,40	253825

Födelseland

Skillnaden i födelseland mellan befolkningen tillhörande planområdena för de överklagade och de ej överklagade planerna visas i tabell 6.2.1.2.3. Gruppen svenskfödda är överrepresenterad i de planområden där planerna överklagats (ca 84 %). Detta är en cirka 6 procent högre andel än i de planområden där planerna inte överklagats (ca 79 %). Här blir den procentuella skillnaden inte så stor efter som det är fråga om stora andelar. När det gäller grupperna med födelseland i övriga Norden och i övriga EU är det ingen betydande skillnad. När det gäller gruppen född utom EU är skillnaden stor både mätt i procent och i procentenheter. Skillnaden i andel med födelseland utom EU är cirka 36 procent. Den är störst i planområden där planerna inte överklagats (ca 12 %) och minst i de planområden där planerna överklagats (ca 9 %)

Tabell 6.2.1.2.3 Skillnad i födelseland mellan planområden för överklagade och ej överklagade detaljplaner

	Födelseland			
	Sverige	Övriga Norden	Övriga EU27	Övriga världen
Överklagade	0,84	0,03	0,04	0,09
Ej överklagade	0,79	0,04	0,05	0,12

6.2.1.3 Jämförelse mellan planområden för överklagade och ej överklagade planer (bostäder)

Sett till samtliga planer är det alltså tydliga skillnader vad gäller socioekonomiska faktorer för överklagade respektive ej överklagade planer. Hur ser det då ut om man enbart tittar på planer innehållandes bostäder?

Utbildning

Skillnaden i utbildning mellan planområdena för de överklagade och de ej överklagade bostadsplanerna visas i tabell 6.2.1.3.1. Gruppen med förgymnasial utbildning är kraftigt underrepresenterad i planområden där planen överklagats (ca 8 %). Denna grupp utgör hela 78 procent större andel av befolkningen i de planområden där planerna ej överklagats (ca 14 %). Vad gäller grupperna gymnasieutbildade och de med eftergymnasial utbildning mindre än tre år är det inga betydande skillnader. Vad gäller eftergymnasial utbildning om tre år eller mer utgör denna grupp en cirka 8 procent större andel av befolkningen i planområden där planerna överklagats (ca 33 %) än i planområdena där planerna inte överklagats (ca 31 %).

Tabell 6.2.1.3.1 Skillnad i utbildning mellan planområden för överklagade och ej överklagade detaljplaner innehållande bostäder

	Utbildning				
	Förgymnasial	Gymnasial	Eftergymnasial < 3 år	Eftergymnasial ≥3 år	i.u.
Överklagade	0,08	0,40	0,17	0,33	0,02
Ej överklagade	0,14	0,38	0,15	0,31	0,03

Köpkraft

Skillnaden i köpkraft mellan befolkningen i planområdena för de överklagade och de ej överklagade bostadsplanerna visas i tabell 6.2.1.3.2. Gruppen med låg köpkraft är underrepresenterad i planområden där planen överklagats (ca 17 %). Denna grupp utgör cirka 47 procent större andel i planområden där planerna ej överklagats (ca 24 %). I grupperna med medellåg och medelhög köpkraft är det inga betydande skillnader. Gruppen med hög köpkraft utgör cirka 24 procent större andel av befolkningen i planområden där planen överklagats (ca 40 %) än i planområden där den inte överklagats (ca 32 %). I övrigt är den genomsnittliga medianköpkraften cirka 13 procent högre i planområden där planerna överklagats (260 656 kr) än i de planområden där planerna inte överklagats (229 679 kr).

Tabell 6.2.1.3.2 Skillnad i köpkraft mellan planområden för överklagade och ej överklagade detaljplaner innehållande bostäder

	Köpkraft				
	Låg	Medellåg	Medelhög	Hög	Median (kr)
Överklagade	0,17	0,21	0,22	0,40	260656
Ej överklagade	0,24	0,20	0,23	0,32	229679

Födelseland

Skillnaden i födelseland mellan befolkningen tillhörande planområdena för de överklagade och de ej överklagade bostadsplanerna visas i tabell 6.2.1.3.3. Gruppen svenskfödda är överrepresenterad i de planområden där planerna överklagats (ca 85 %). Detta är en cirka 10 procent högre andel än i de planområden där planerna inte överklagats (ca 77 %). Här blir den procentuella skillnaden i andel inte så stor efter som det är fråga om stora andelar. När det gäller grupperna med födelseland i övriga Norden och i övriga EU är det ingen betydande skillnad. När det gäller gruppen född utom EU är skillnaden mycket stor mätt både i procent och procentenheter. Skillnaden i andel med födelseland utom EU är hela 90 procent. Den är störst i planområden där planerna inte överklagats (ca 15 %) och minst i de planområden där planerna överklagats (ca 8 %).

Tabell 6.2.1.3.3 Skillnad i födelseland mellan planområden för överklagade och ej överklagade detaljplaner innehållande bostäder

	Födelseland			
	Sverige	Övriga Norden	Övriga EU27	Övriga världen
Överklagade	0,85	0,02	0,05	0,08
Ej överklagade	0,77	0,03	0,05	0,15

Det är alltså ännu större skillnader mellan planområden där planen överklagats och där den inte överklagats vad gäller socioekonomiska faktorer när man enbart ser till planer innehållandes bostäder.

6.2.1.4 Planområden med extrema siffror

När planområden med extrema siffror analyseras förstärks bilden av att grupper med låg utbildning, låg köpkraft och födelseland utom EU överklagar i betydligt mindre utsträckning. I de 14 planområden med störst andel utomeuropeisk befolkning (> 40 %) överklagades ingen plan.

I de 14 planområdena med lägst köpkraft (< 150 000 kr) överklagades endast 1 plan, vilket innebär en överklagandefrekvens på 7,1 procent att jämföra med 27,4 procent totalt sett. I de 35 planområden med lägst köpkraft (< 180 000 kr) överklagades 3 planer, vilket ger en överklagandefrekvens på 8,6 procent. I de 15 planområden med högst andel med låg köpkraft (> 50 %) överklagades ingen plan. I de 26 planområden med högst andel låg köpkraft (> 40 %) överklagades 2 stycken (7,7 %).

I de 14 planområden med högst andel med enbart förgymnasial utbildning (> 30 %) överklagades ingen plan. I de 37 planområden med högst andel förgymnasial utbildning (> 20 %) överklagades 5 planer (13,5 %).

Gäller då det omvända? Det vill säga är överklagandefrekvensen i planområden med mycket hög andel svenskfödda, med hög köpkraft eller med hög utbildning väldigt hög? Överklagandefrekvensen är i dessa fall inte utmärkande hög och anledningen till detta är sannolikt att dessa planer till stor del är mindre planer av begränsat intresse för andra att överklaga. Det rör sig till exempel om planer för enstaka avstyckningar, planer för att möjliggöra fastighetsreglering för en enstaka fastighet eller för att anpassa planen efter befintliga förhållanden.

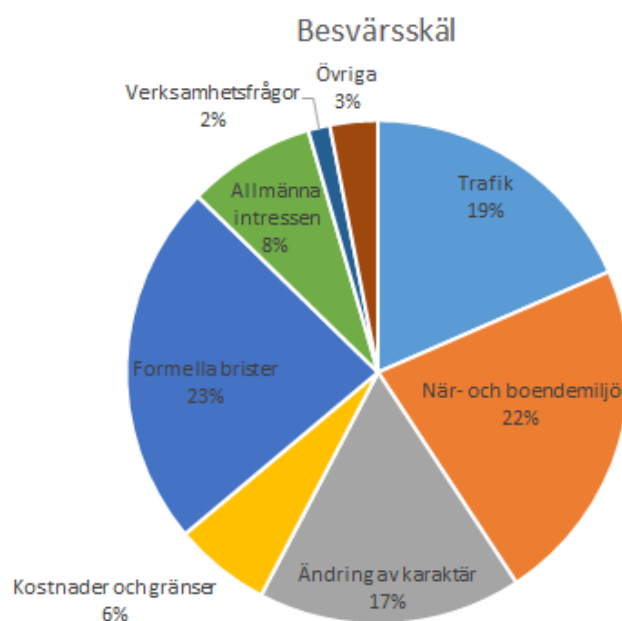
6.2.1.5 Sammanfattning

Sammanfattningsvis är det tydligt att det finns socioekonomiska skillnader både mellan de som väljer att överklaga detaljplaner och de som inte gör det samt mellan de som väljer att överklaga detaljplaner och länets befolkning som helhet. De som överklagar är högre utbildade, har högre köpkraft och är svenskfödda i högre utsträckning än de som inte överklagar och än länets befolkning som helhet. Detta stämmer överens med tidigare forskning som dock varit mycket grövre och undersökt socioekonomisk statistik för hela stadsdelar eller kommuner.

Framför allt när det gäller just bostadsplaner är skillnaderna mellan befolkningen i de planområden där planerna överklagats och befolkningen i planområdena där planerna inte överklagats betydande. I övrigt är det särskilt de planområden där det är en mycket låg utbildningsnivå och köpkraft och en mycket hög andel med födelseland utom Europa utmärker sig med en låg överklagandefrekvens.

6.3 Varför klagar man?

Varför överklagar man då detaljplaner? Denna analys är baserad på länsstyrelsens sammanställningar av vad de klagande sagt sig ha haft som skäl för överklagandet. Det finns förstås ingen garanti för att dessa angivna besvärsskäl varit de faktiska anledningarna bakom överklagandena. Som figur 6.3 visar dominerar besvärsskälen trafik, när- och boendemiljö, ändring av karaktär och formella brister fullständigt med tillsammans över 80 procent av de angivna besvärsskälen. Dessa fyra besvärsskäl används väldigt ofta tillsammans i olika kombinationer. Vidare angavs formella brister i planprocessen i 60 procent av fallen vilket är helt i linje med tidigare forskning.

Figur 6.3 Fördelning av besvärsskäl i studerade överklaganden

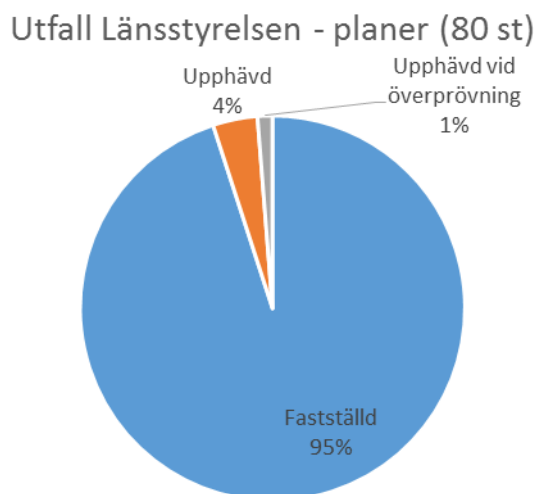
Figuren ovan visar också att olika enskilda intressen (trafik, när- och boendemiljö, ändring av karaktär, kostnader och gränser samt verksamhetsfrågor och övriga) står för hela 69 procent av besvärsskälen medan allmänna intressen endast står för 8 procent. Detta medan formella brister står för 23 procent. Det är viktigt att notera att gränsdragningen mellan vad som är enskilda respektive allmänna intressen inte alltid är självklar.

6.4 Utfall

6.4.1 Länsstyrelsen

Av alla de 292 studerade antagandebesluten överklagades 80 stycken till länsstyrelsen i Stockholms län. Detta är något lägre än i tidigare forskning på liknande områden. Totalt 679 enskilda överklaganden hanterades. Anledningen till att inte alla 689 enskilda överklaganden behandlats av länsstyrelsen är att tio stycken enskilda klagande felaktigt överklagat enbart till mark- och miljödomstol där de avvisades.

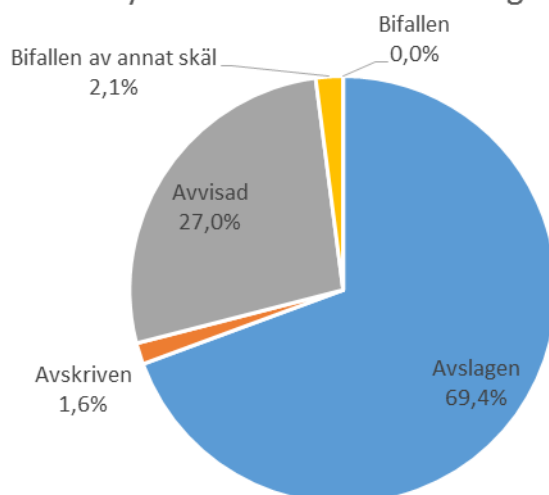
Utfallet för de 80 överklagade planerna illustreras i figur 6.4.1.1 som visar att 95 procent (76 st) av planerna fastställdes, 4 procent (3 st) upphävdes och 1 procent (1 st) upphävdes vid länsstyrelsens överprövning enligt 12 kap. ÄPBL. Detta innebär en lägre upphävandegrad hos länsstyrelsen än i tidigare studier.

Figur 6.4.1.1 Utfall hos länsstyrelsen för de 80 överklagade planerna

Denna statistik ger dock en alltför ytlig bild av utfallet hos länsstyrelsen. För att fördjupa denna bild har utfallet undersökts i alla enskilda överklaganden. Utfallet hos länsstyrelsen för alla 679 enskilda överklaganden illustreras i figur 6.4.1.2 där det framgår att hela 69,4 procent (471 st) av alla de 679 enskilda överklagandena avslogs. Vidare avskrevs 1,6 procent (11 st) medan 27,0 procent (183 st) avvisades. Inget enskilt överklagande bifölls till följd av något skäl som en klagande angett i sin överklagan. Däremot bifölls 2,1 procent (14 st) av någon annan anledning än vad de klagande angett i sin överklagan. I dessa fall bifölls alltså de klagandes yrkanden av ett annat skäl som ”framgår av omständigheterna” enligt 13 kap. 17 § PBL.

Utfall Länsstyrelsen - enskilda överklaganden (679 st)

Figur 6.4.1.2 Utfall hos Länsstyrelsen för de 679 enskilda överklagandena

Dessa 14 enskilda överklaganden som bifölls till följd av något annat skäl än vad de klagande angett i sina överklaganden gällde Ekerö kommuns detaljplan för Roshagen/Hagens backe, Tyresö kommuns ändring av detaljplanebestämmelser för Ällmora och Norrtälje kommuns detaljplan för del av fastigheten Solö 1:54 och Solö s:2, etapp 1. Dessa planärenden beskrivs närmare nedan.

*Detaljplan för Roshagen/Hagens Backe*¹⁰⁶

Länsstyrelsen upphävde Ekerö kommunfullmäktiges beslut att, bland annat, anta detaljplan för Roshagen/Hagens backe till följd av överklagandena. Detaljplanens syfte var att möjliggöra nio nya villatomter på parkmark, några avstyckningar och viss kompletterande bebyggelse. Länsstyrelsen konstaterade att planområdet omfattade bland annat redan detaljplanelagd mark med gällande genomförandetid. Vidare ansåg länsstyrelsen inte att behovet de nio nya villatomterna utgjorde sådana förhållanden av stor allmän vikt, som inte kunnat förutses vid planläggningen, som krävs för att undantag ska kunna göras från förbudet att anta en detaljplan före utgången av befintliga detaljplaners genomförandetid¹⁰⁷. Till följd av att planen således bedömdes strida mot ÄPBL 5 kap. 11 § upphävdes kommunfullmäktiges beslut.

De klagande äger inte fastigheter inom planområdet men ansågs vara sakägare då de innehar servitut på den parkmark som enligt den antagna planen skulle bli kvartersmark. Ingen av de klagande har dock, enligt vad som går att utläsa från länsstyrelsens sammanställning av överklagandena, nämnt att det finns befintliga detaljplaner med gällande genomförandetid inom det aktuella planområdet. Flera av de klagande påpekar att de har servitut på den parkmark som med den nya planen överförs till kvartersmark och de klagande nämner att kommunen därmed inte har tillträde till marken. Länsstyrelsen avfärdar dock alla påpekanden gällande servitut och menar att servitutsrättigheter inte regleras i detaljplanen utan prövas vid

¹⁰⁶ LST D.nr. 4031-16434-2013

¹⁰⁷ 5 kap. 11 § ÄPBL

lantmäteriförrättning.

På Ekerö kommuns hemsida framgår att man ämnar anta detaljplanen igen efter att genomförandetiden för de befintliga detaljplanerna gått ut i november 2016¹⁰⁸. Kommunens information tyder inte på att man har för avsikt att tillmötesgå några av de klagandes krav.

*Ändring av detaljplanebestämmelser för Ällmora*¹⁰⁹

Länsstyrelsen upphävde Tyresö kommunfullmäktiges beslut att anta ändrade detaljplanebestämmelser för Ällmora till följd av överklagandena. De ändrade detaljplanebestämmelserna syftade till att ge ökade byggrätter till fastigheterna i området. De antagna detaljplanebestämmelserna ersatte tidigare planbestämmelser tillhörande inte mindre än nio olika avstycknings-, stycknings-, byggnads- och detaljplaner. Inga nya plankartor upprättades utan de gamla planernas plankartor avsågs gälla även fortsättningsvis. Länsstyrelsen konstaterade att det inte fanns någon förteckning över vilka fastigheter som omfattades av de ändrade bestämmelserna. Vissa fastigheter undantogs från planändringen till följd av granskningen. Även i detta fall konstaterade länsstyrelsen att det saknades förteckning eller markering i plankarta över vilka fastigheter som omfattades av detta undantag. Länsstyrelsen ansåg att dessa otydligheter innebar att kraven i 4 kap. 30 och 32 §§ PBL således inte var uppfyllda och att beslutet om att anta de ändrade detaljplanebestämmelserna därmed skulle upphävas.

Intressant nog nämnde ingen av de klagande något om dessa otydligheter i sina överklaganden. Länsstyrelsen konstaterade vidare att underlaget vad gäller vattenförsörjningen i området kunde ifrågasättas. Detta hade de klagande förvisso angett som skäl till att ändringen av detaljplanebestämmelserna borde upphävas. Länsstyrelsen anger dock inte detta som skäl till beslutet om upphävande utan konstaterar enbart att man ifrågasätter om underlaget avseende vattenförsörjningen är tillräckligt.

Tyresö kommun beslutade under våren 2014 att göra om granskningsförfarandet. En ny kartbilaga och fastighetsförteckning bifogades handlingarna. Utöver detta gjordes även mindre justeringar och förtydliganden i handlingarna. Detaljplanen antogs på nytt i oktober 2014 och vann laga kraft i juni 2015. Av allt att döma har Tyresö kommun alltså anpassat sig efter länsstyrelsens krav men inte gjort några ändringar för att tillmötesgå de klagandes krav.¹¹⁰

*Detaljplan för del av fastigheten Solö 1:54 och Solö s:2, etapp 1*¹¹¹

Länsstyrelsen upphävde Norrtälje kommunfullmäktiges beslut att anta detaljplan för del av fastigheterna Solö 1:54 och Solö s:2 till följd av överklagandena. Planens syfte var att skapa planmässiga förutsättningar för sex stycken avstyckningar för bostadsändamål. Efter en andra utställning av planförslaget som hölls under vintern 2013 delades planen upp i två detaljplaner, en för etapp 1 norr om riksväg 278 och en detaljplan för etapp 2 söder om riksväg 278. Planen

¹⁰⁸ Ekerö kommun, 2015

¹⁰⁹ LST D.nr. 4031-26416-2013

¹¹⁰ Tyresö kommun 2014

¹¹¹ Lst D.nr. 4031-42575-13

antogs därefter och länsstyrelsen beslutade att upphäva antagandebeslutet med hänvisning till 5 kap. 27 § ÄPBL som klargör att en ny (tredje) utställning borde ha ägt rum eftersom förslaget, till följd av uppdelningen, ansågs ha ändrats väsentligt sedan utställningen.

Av länsstyrelsens sammanställning av de klagandes klagandeskäl går det dock inte att utläsa att någon av de klagande påpekat att en ny utställning varit tillbörlig.

Norrtälje kommun valde att inte hålla en tredje utställning utan antog istället de båda detaljplanerna samtidigt i april 2014. Den aktuella detaljplanen vann laga kraft i september 2014. Av informationen på kommunens hemsida att döma har inga revideringar gjorts för att tillmötesgå de klagandes krav.¹¹²

Länsstyrelsens upphävanden av dessa tre antagandebeslut tycks alltså inte ha resulterat i att kommunerna tillgodosett de klagandes synpunkter utan enbart länsstyrelsens.

Av de 11 enskilda överklaganden som avskrevs av länsstyrelsen var skälet i 8 fall att detaljplanen i fråga upphävts vid länsstyrelsens överprövning enligt 12 kap. ÄPBL. Dessa 8 enskilda överklaganden gäller detaljplan för fastigheten Krillans krog 1 m.m. Detta planärenden beskrivs närmare nedan.

De tre övriga avskrivna överklagandena (som gällde tre olika planärenden) avskrevs till följd av att överklagan återkallats. En av dessa tre planer hade överklagats av Trafikverket, en av Vattenfall AB och en av en enskild person som påstått sig vara företrädare för en hyresgästförening utan att styrka påståendet.

*Detaljplan för fastigheten Krillans krog 1 m.m.*¹¹³

Länsstyrelsen, i egenskap av regional planmyndighet, upphävde Stockholm kommunfullmäktiges beslut att anta detaljplan för fastigheten Krillans krog 1 m.m. den 18 mars 2014 med stöd av 12 kap. 1 och 3 §§ ÄPBL¹¹⁴. Detaljplanens syfte var att möjliggöra bostäder, förskola och lokaler för centrumändamål invid Kristinebergs tunnelbanestation på Kungsholmen. Länsstyrelsens skäl till upphävandet var bristfällig hänsyn till trafikbullernivåer och bristfällig hänsyn till risker gällande de boendes och övrigas säkerhet och skydd mot olyckor från till exempel den farliga last som transporteras på intilliggande Essingeleden. Planen ansågs inte heller tillgodose kraven gällande vägar av riksintresse samt riksintresset Bromma flygplats. Stockholms stad överklagade beslutet till regeringen men drog sedan tillbaka sitt överklagande.

Till följd av upphävandet avvisades alla överklaganden i länsstyrelsens beslut den 3 juli 2014. Bland andra Trafikverket hade överklagat planen.

Stadsbyggnadskontoret i Stockholm stad har nu genomfört en revidering av förslaget som

¹¹² Norrtälje kommun

¹¹³ LST D.nr. 4031-9375-2013

¹¹⁴ LST D.nr. för överprövningsärendet enligt 12 kap. ÄPBL, 40412-8890-2013

enligt planbeskrivningen gjorts i syfte att ”tillgodose länsstyrelsens synpunkter”¹¹⁵. Ingenting tyder på att man ämnat tillgodose de klagandes synpunkter.

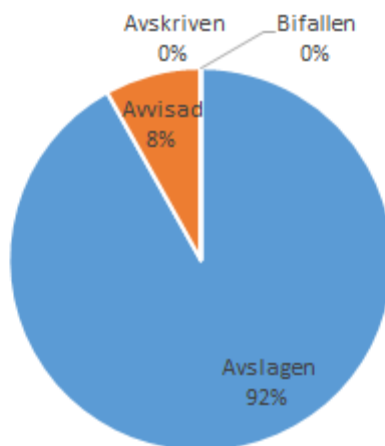
Som tidigare nämnts avvisades 183 enskilda klagande av länsstyrelsen. Skälet till detta var i 74 procent av fallen att den klagande inte bedömdes vara sakägare, och därmed inte besvärberättigad, i 22 procent av fallen att skriftliga synpunkter inte lämnats in senast under granskningen enligt 13 kap. 11 § PBL, och i 4 procent av fallen av övriga anledningar. Till övriga anledningar hör bland annat att planen upphävts vid länsstyrelsens överprövning enligt 12 kap. ÄPBL. I vissa fall angavs flera orsaker.

6.4.2 Mark- och miljödomstolen

Av de 80 planärenden som överklagades till länsstyrelsen överklagades 50 stycken vidare till mark- och miljödomstolen vid Nacka tingsrätt, alltså cirka 63 procent. Detta är i linje med tidigare studier. Alla dessa är planärenden där kommunens antagandebeslut fastställts av länsstyrelsen. Mark- och miljödomstolen ändrade inget av dessa beslut utan fastställde alla femtio. Detta överensstämmer inte med tidigare forskning som visat på cirka 10 procent ändringsfrekvens i MMD.

Knappt 38 procent av alla enskilda klagande överklagade vidare till mark- och miljödomstolen vilket innebar 259 stycken enskilda överklaganden för domstolen att behandla. Figur 6.4.2 illustrerar utfallet i dessa fall. 92 procent (238 st) avslogs och 8 procent (21 st) avvisades. Inget överklagande avskrevs och inget bifölls av domstolen.

Utfall MMD - enskilda överklaganden (259 st)

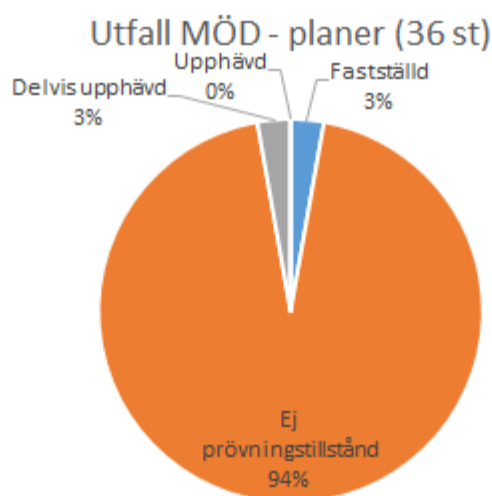
Figur 6.4.2 Utfall hos mark- och miljödomstolen för de 259 enskilda överklagandena

Av de 21 enskilda överklaganden som avvisades var skälet att den klagande inte bedömdes vara sakägare i 11 fall och att den klagande inte lämnat in skriftliga synpunkter senast vid granskningen enligt 13 kap. 11 § PBL.

¹¹⁵ Stockholm stad, 2016, s. 16

6.4.3 Mark- och miljööverdomstolen

Av de 50 detaljplaner som överklagats till mark- och miljödomstolen överklagades 36 stycken vidare till mark- och miljööverdomstolen vid Svea hovrätt, alltså 72 procent. Detta är en högre siffra än i de undersökta tidigare studierna. Utfallet för dessa planer illustreras i figur 6.4.3.1 som visar att domstolen beviljade prövningstillstånd enbart i 6 procent (2 st) av fallen. En av dessa två planer, detaljplan för del av fastigheten Väbeln 2, fastställdes. Den andra, detaljplan för Odenplan och Adlern Mindre 34, upphävdes delvis av mark- och miljööverdomstolen. Detta ärende beskrivs i närmare detalj nedan.

Figur 6.4.3.1 Utfall hos mark- och miljööverdomstolen för de 36 överklagade planerna

Detaljplan för Odenplan och Adlern Mindre 34 ¹¹⁶

Syftet med detaljplanen var bland annat att möjliggöra en torgyta, byggrätter för entré till cykelgarage, stationsbyggnad, servering, kiosker, cykelparkering under torget, underjordiska handelsytor, tunnelbaneentré, nytt våningsplan för handel inom kvarteret Adlern Mindre 34 genom upphöjning av gårdsbjälklaget samt om- och tillbyggnad inom kvarteret Adlern Mindre 34 med cirka 30 nya bostäder.

Tre boende i kvarteret Adlern Mindre 34 överklagade kommunfullmäktige i Stockholm kommuns beslut att anta detaljplanen och yrkade på att länsstyrelsen skulle upphäva beslutet. Deras besvär gällde framför allt upphöjningen av gårdsbjälklaget och tillbyggnad på gården. De menade att sådana förändringar skulle påverka deras ljusförhållanden, insyn i lägenheterna och byggnadens kulturhistoriska värde negativt. En av de klagande, som bodde på bottenvåningen, menade att höjningen av gården skulle göra dennes lägenhet till en

¹¹⁶ LST D.nr. 4031-25560-2013

källarlägenhet. Länsstyrelsen fastställde dock beslutet med hänvisning till bland annat att de försämrade ljusförhållandena, insyn och effekter på kulturhistoriska värden kan anses godtagbara och att de inte innebär sådana betydande olägenheter för de klagande att skäl att upphäva planen förelåg. Länsstyrelsen påpekade att framför allt nybyggnationen är ett angeläget allmänintresse.

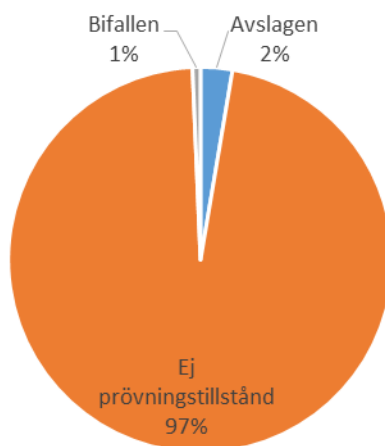
Länsstyrelsens beslut överklagades vidare till mark- och miljödomstolen av den klagande som bodde på bottenvåningen. Denne anförde att hen inte hade några invändningar mot planen vad gällde fastigheten Odenplan utan yrkade på att mark- och miljödomstolen skulle ändra länsstyrelsens beslut såtillvida att fastigheten Adlern Mindre 34 undantas från detaljplanen. Den klagande anförde i huvudsak samma skäl som till Länsstyrelsen. Mark- och miljödomstolen gjorde dock samma bedömning som länsstyrelsen, det vill säga att kommunen gjort en korrekt avvägning mellan den klagandes enskilda intressen och de allmänna intressen som fanns att avväga. Domstolen menade att det enskilda intresset av att undvika olägenheter i form av bland annat insyn och sämre ljusförhållanden vägde lättare än det allmänna intresset av att frigöra ytor för handel och service i anslutning till den allt viktigare knutpunkten Odenplan. Domstolen konstaterade förvisso att det rörde sig om stora olägenheter för den klagande men att dessa kunde begränsas inom ramen för den antagna planen. Vidare menade domstolen att det, till följd av att fastigheten ligger mycket centralt i Stockholm, typiskt sett finns anledning att räkna med en förtätning som kan medföra att nya byggnader placeras nära redan befintlig bebyggelse och att åtgärder som till exempel gårdshöjning vidtas i syfte att frigöra ytor för olika ändamål.

Den klagande överklagade mark- och miljödomstolens dom till mark- och miljööverdomstolen som upphävde kommunfullmäktiges beslut i de delar som gällde fastigheten Adlern Mindre 34. Mark- och miljööverdomstolens skäl till domen var att olägenheter av den aktuella typen och omfattningen skäligen inte får tålas utan att detaljplanen reglerar utformningen av bebyggelsen så att olägenheterna för omgivningen så långt som möjligt begränsas. Detaljplanen ansågs alltså inte vara godtagbar, vad gäller Adlern Mindre 34, eftersom den inte på ett tydligt sätt reglerade bebyggelsen och var utformad med skälig hänsyn till befintliga bebyggelseförhållanden på så sätt att det kunde säkerställas att planen kunde genomföras utan betydande olägenhet för de boende. De åtgärder som staden menade skulle minimera olägenheterna var inte reglerade i planen och därmed inte bindande.

I mars 2016 togs ett beslut i Stockholm stad om att på nytt påbörja planarbete för fastigheten Adlern Mindre 34.

150 stycken enskilda överklaganden överklagades vidare till mark- och miljööverdomstolen, vilket utgör cirka 22 procent av totalen. Utfallet från dessa illustreras av figur 6.4.3.2 som visar att hela 97 procent (145 st) av de klagande ej beviljades prövningstillstånd. Vidare ledde 2 procent (4 st) till avslag. En enda av de 150 enskilda överklagandena ledde till bifall. Detta enskilda överklagande gäller detaljplanen för Odenplan och fastigheten Adlern Mindre 34. De fyra överklagandena som avslogs gällde alla detaljplanen för fastigheten Våbeln 2.

Utfall MÖD - enskilda överklaganden (150 st)

Figur 6.4.3.2 Utfall hos mark- och miljööverdomstolen för de 150 enskilda överklagandena

6.4.4 Sammantaget utfall

Av de 80 överklagade planerna upphävdes alltså en efter länsstyrelsens överprövning enligt 12 kap. ÄPBL. Huruvida denna plan upphävts till följd av överklagandena om de inte hade överprövats av länsstyrelsen är såklart omöjligt att veta. Ingen kommun har överklagat något beslut eller dom.

Utöver överprövningen upphävdes alltså totalt tre stycken planer helt och hållet av länsstyrelsen och en plan delvis av MMD. Det är dock viktigt att notera att ingen av de tre antagandebeslut som upphävdes av länsstyrelsen upphävdes till följd av något som någon av de klagande angett i sina överklaganden. Istället upphävdes de av andra skäl som ”framgår av omständigheterna” enligt 13 kap. 17 § PBL. Två av dessa planer är dock framtagna enligt ÄPBL som saknar denna bestämmelse. Samma princip tycks alltså tillämpas ändå.

Det sammantagna resultatet av de 80 överklagade planerna vart alltså att en detaljplan delvis upphävdes till direkt följd av vad de klagande anfört i sina överklaganden. Sett till enskilda överklaganden bifölls knappt en och en halv promille (1 av 689) till direkt följd av något som de klagande angett i sina överklaganden. Vidare resulterade cirka 2 % (14 av 689) av alla de enskilda överklagandena i ett upphävande till följd av andra skäl som ”framgår av omständigheterna”.

När det gäller bostäder upphävdes 167 stycken av länsstyrelsen i och med överprövningen av detaljplanen för Krillans krog 1 m.m. Vidare upphävdes 15 bostäder av länsstyrelsen till följd av överklaganden. MÖD upphävde 30 bostäder i och med sin dom i ärendet Odenplan och Adlern Mindre 34. I praktiken kommer sannolikt många av dessa bostäder byggas ändå i och med att kommunerna i stor utsträckning tycks revidera planerna för att tillgodose länsstyrelsens eller domstolarnas synpunkter få igenom planerna efter upphävandet.

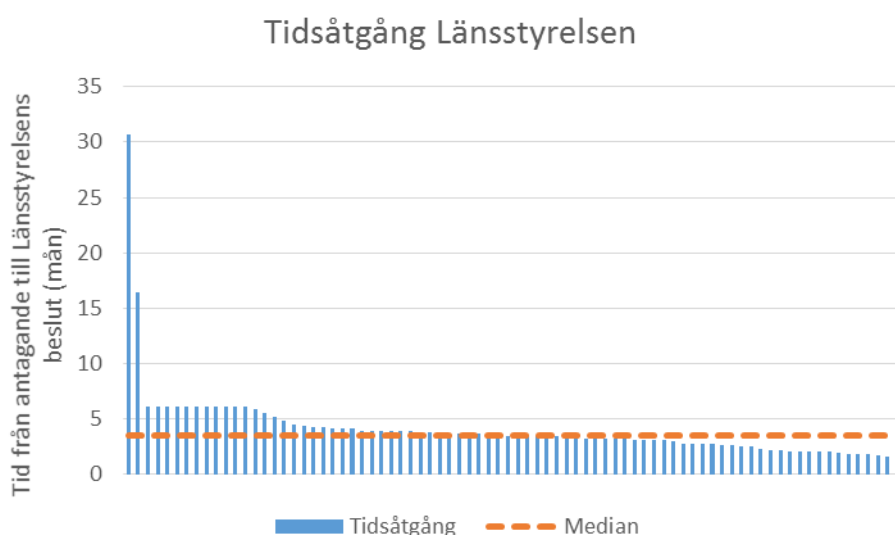
Slutsatsen från analysen av utfallen i de överklagade ärendena är att överklagandena i mycket liten utsträckning påverkar genomförandet av detaljplanerna.

6.5 Tidsåtgång

Tidsåtgången för de studerade överklagandeprocesserna presenteras nedan först för länsstyrelsen, sedan för MMD och MÖD och slutligen sammantaget. Tidsåtgången skiljer sig mycket mellan olika ärenden. Notera att de tider som anges nedan är tid från ett beslut till nästa. Överklagandetiden är således inkluderad. Handläggningstiden hos respektive myndighet är den angivna tiden minus överklagandetiden.

6.5.1 Länsstyrelsen

Tidsåtgången för de 80 överklagandeärenden som handlagts av länsstyrelsen kan utläsas ur figur 6.5.1. Medianen för dessa ärenden är 3,5 månader. Det två planärenden som sticker ut särskilt är detaljplanen för områden vid Margaretelundsvägen m.m.¹¹⁷ och Krillans krog 1 m.m.¹¹⁸ som redan beskrivits i närmare detalj. Detaljplanen för Margaretelundsvägen m.m. är det enda ärende i urvalet som inte ännu är avgjort. Detta till följd av en utdragen överprövningsprocess enligt 11 kap. PBL som slutade med att planen inte upphävdes. Länsstyrelsen avtog sedan överklagandena i maj 2016, hela 30,7 månader efter antagandebeslutet. Överklagandetiden för detta beslut är ännu inte utgången i skrivande stund. Skälet till den långa tidsåtgången för detaljplanen för Krillans krog 1 m.m. var även det överprövning. I detta ärende tog det 16,4 månader innan ärendet avgjorts genom att överklagandena avvisats.

Figur 6.5.1 Tidsåtgång hos länsstyrelsen för överklagade planärenden

I övrigt är det elva detaljplaner för Förbifart Stockholm som sticker ut med lång tidsåtgång på 6,1 månader. Notera att de angivna tiderna är inklusive överklagandetid.

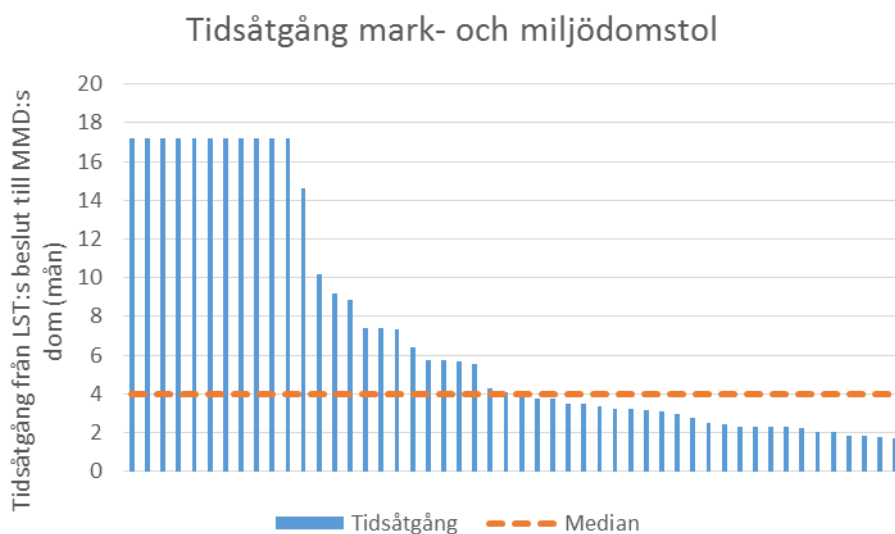
6.5.2 Mark- och miljödomstolen

Av de överklagade planerna överklagades 50 stycken vidare till mark- och miljödomstolen vid Nacka tingsrätt. Tidsåtgången för dessa illustreras i figur 6.5.2. Medianen för tidsåtgången i dessa ärenden är 4,0 månader och genomsnittet 7,2 månader. Här sticker återigen de elva detaljplanerna för Förbifart Stockholm ut med en tidsåtgång på 17,2 månader. I övrigt sticker detaljplanen för Odenplan och

¹¹⁷ LST D.nr. 4031-2584-2014

¹¹⁸ LST D.nr. 4031-9375-2013

Adlern Mindre 34 ¹¹⁹, som beskrivits i närmare detalj tidigare, ut med en tidsåtgång på hela 14,6 månader.

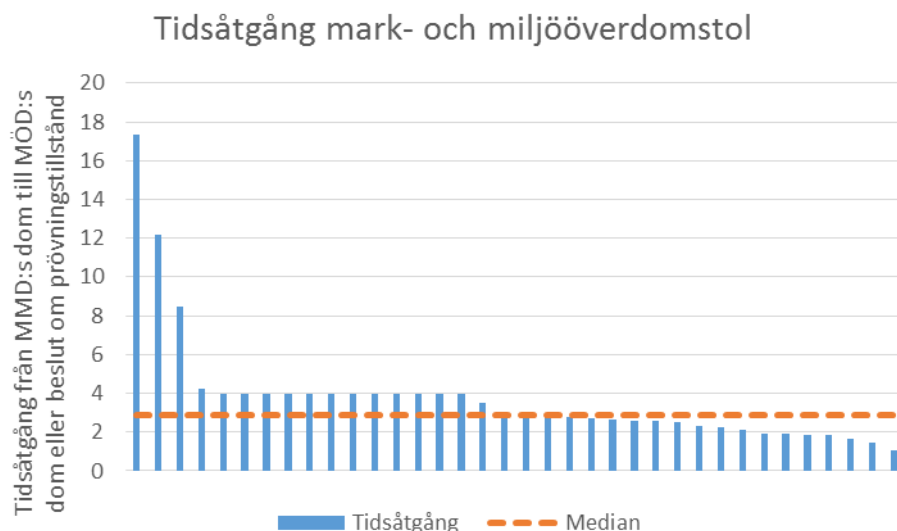
Figur 6.5.2 Tidsåtgång hos mark- och miljödomstolen (Nacka tingsrätt) för överklagade planärenden

6.5.3 Mark- och miljööverdomstolen

36 stycken av de överklagade antagandebesluten överklagades vidare till mark- och miljööverdomstolen vid Svea hovrätt. Tidsåtgången för dessa illustreras i figur 6.5.3. Medianen för tidsåtgången för dessa ärenden var 2,9 månader och genomsnittet 3,8 månader. De angivna tiderna är från MMD:s dom till och med MÖD:s dom eller beslut om prövningstillstånd. Ärendena gällande de elva tidigare nämnda planerna för Förbifart Stockholm tog 3,9 månader att slutföra. En tolfte plan för förbifart Stockholm ¹²⁰ tog hela 17,3 månader. Denna plan handlades mycket snabbare hos de två tidigare instanserna men fick beslut om prövningstillstånd från MÖD samtidigt som de övriga detaljplanerna för Förbifart Stockholm. Inget överklagande angående detaljplaner för Förbifart Stockholm beviljades prövningstillstånd.

¹¹⁹ LST D.nr. 4031-25560-2013

¹²⁰ LST D.nr. 4031-23149-2013

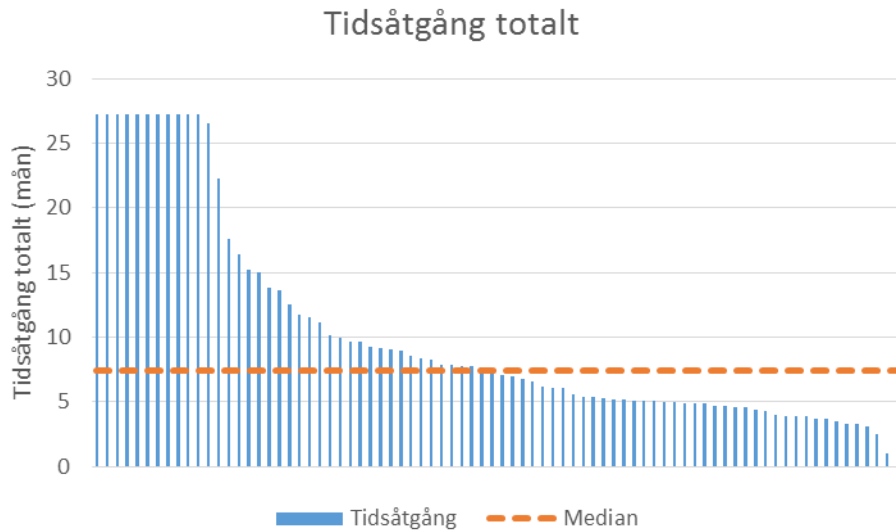
Figur 6.5.3 Tidsåtgång hos Mark- och miljööverdomstolen domstolen (Svea hovrätt) för överklagade planärenden

Vidare sticker detaljplanen för Väbeln 2 ¹²¹ ut med en tidsåtgång på 12,2 månader. Även detaljplanen för Odenplan och Adlern Mindre 34 sticker än en gång ut med en tidsåtgång på 8,4 månader. Anledningen till att dessa två ärenden sticker ut är att det är de enda två som beviljades prövningstillstånd. Antagandebeslutet för Väbeln 2 fastställdes medan antagandebeslutet för Odenplan och Adlern Mindre 34 upphävdes delvis.

6.5.4 Totalt

Sammantaget är medianen för tidsåtgången för de 80 överklagandeärendena 7,4 månader med ett genomsnitt på 10,4 månader. Den sammantagna tidsåtgången presenteras i figur 6.5.4. Tiden gäller antagande till och med laga kraftvinnande alternativt beslut eller dom om upphävande. De tidigare nämnda elva planerna för Förbifart Stockholm sticker ut väldigt mycket med sina 27,2 månader. Den tolfte detaljplanen fick också beslut om prövningstillstånd 27,2 månader efter antagandet men vann laga kraft redan 11,2 månader efter antagandet.

¹²¹ LST D.nr. 4031-42047-13

Figur 6.5.4 Tidsåtgång totalt för överklagade planärenden

Efter planerna för Förbifart Stockholm kommer detaljplanen för Odenplan och Adlern Mindre 34 med en total tidsåtgång på 26,5 månader mellan antagandebeslut och MÖD:s dom om att delvis upphäva planen och fastställa planen i övrigt. Därefter kommer detaljplanen för Väbeln 2 med 22,2 månader mellan antagandebeslut och MÖD:s dom som fastställde antagandebeslutet.

7 Slutdiskussion

Denna studie har syftat till att bringa klarhet i hur rätten att överklaga detaljplaner utnyttjas i praktiken, vilka som utnyttjar överklaganderätten samt vad överklagandena leder till.

Även om en klar minoritet av alla undersökta planer överklagats (27 %) överklagades cirka hälften av alla bostäder, nämligen cirka 5 000 st. Detta ger såklart kännbara effekter i bostadskrisens Stockholm. Det är också tydligt att överklagandefrekvensen skiljer sig mycket mellan kommuner. Det kan tänkas finnas många anledningar till detta som till exempel plansyfte bland de antagna planerna eller befolkningstäthet i och i kring planområdena. Ett annat synsätt på avvägningen mellan olika motstående enskilda och allmänna intressen är en annan tänkbar anledning.

Klart är att det är privatpersoner och inte organisationer som står för lejonparten av överklagandena av bostadsplaner. Organisationer utgör förvisso hela 20 procent av de klagande men denna siffra skulle sett väldigt annorlunda ut om det inte vore för de tolv planerna för Förbifart Stockholm. Dessa planer är något som är specifikt för 2013 och inte något som inträffar varje år.

Intressant nog är överklagandena jämställda. Ungefär lika många män som kvinnor har överklagat de studerade planerna. Vidare har medelåldern visat sig vara ett och ett halvt decennium högre än medelåldern i länet. Tidigare studier har, som tidigare nämnts, visat att det främst är sakägare i traditionell mening, det vill säga fastighetsägare och bostadsägare, som överklagar. Äldre personer äger sannolikt sina bostäder i större utsträckning och deras bostäder är sannolikt även värda mer än yngre personers bostäder. Detta gör att denna åldersgrupp har särskilt starka incitament att bevaka sina intressen. Personer i åttio- och nittioårsåldern är rimligtvis underrepresenterade av hälsoskäl. Unga är sannolikt delvis underrepresenterade till följd av att de har mindre kunskaper kring hur man överklagar men även för att man inte har samma intressen att bevaka i samma utsträckning som de i till exempel den övre medelåldern.

De bristande representativitet avseende socioekonomiska faktorer hos klagande som observerats i denna studie ställer idén om överklaganden som garant för en demokratisk planprocess, genom att möjliggöra medborgarinflytande, på tvär. Denna studie har sin grund i bostadsbristen och det är mycket tydligt att det i stor utsträckning är de starka grupperna på bostadsmarknaden (äldre, med hög utbildning, hög köpkraft och med Sverige som födelseland) som använder överklagandeinstitutet för att bevaka sina intressen. I många fall handlar det om att stoppa nya bostäder från att byggas i ens närområde. Detta innebär att överklagandeinstitutet i värsta fall skulle kunna ses som ett inflytandeverktyg för starka grupper på bostadsmarknaden att stänga ute svagare grupper medan man säkerställer framtida värdeökningar på den egna bostaden till följd av det fortsatt låga utbudet av bostäder.

De undersökta överklagandena har onekligen haft en mycket liten inverkan på planernas genomförande. De tre planer som upphävdes av länsstyrelsen ser ut att bli av ändå efter att kommunerna hanterat de formella brister som fällde planerna. Här blir alltså resultatet i princip enbart en tidsutdräkt. Den plan som upphävdes av MÖD upphävdes enbart i en mindre del och ett nytt planarbete har nu startats för denna del. Detta planarbete skulle mycket väl kunna resultera i en likadan plan som den förra med enda skillnaden att de åtgärder som planeras vidtas för att minimera olägenheterna för de boende denna gång faktiskt skrivs in i planen och således blir juridiskt bindande. Sammantaget ledde knappt en och en halv promille av de 689 enskilda överklagandena alltså direkt till

att planen i fråga upphävdes efter att förvaltningsmyndighet eller domstol konstaterat att något av de besvär som den klagande angett var skäl att upphäva planen. I ytterligare 2 % (14 st) av de 689 enskilda klagandena upphävde länsstyrelsen planerna till följd av något annat skäl som ingen av de klagande angett men som framgick av omständigheterna.

Även om överklaganden sällan påverkar detaljplaners genomförande mer än tidsmässigt påverkar överklaganden vad som byggs. Överklaganden innebär en risk för byggherrar som kan göra ett annars lönsamt projekt olönsamt. Utöver detta fördyrar överklaganden det som byggs.

Det är uppenbart att de klagande har mycket liten insikt i vad de kan påverka genom överklaganden och hur stort kommunens handlingsutrymme faktiskt är när det gäller planeringen av markanvändningen i kommunen. De klagande verkar heller inte vara medvetna om vad man förväntas tåla i form av olägenheter. Bättre information om detta kanske skulle kunna minska antalet överklaganden.

Faktumet att så pass få överklaganden leder till upphävande av planer skulle kunna vara en avspeglning på kommunernas förmåga som problemlösare och på att kommunerna tar enskildas intressen på stort allvar. I så fall tjänar överklagandesystemet sannolikt ett viktigt syfte. Det skulle också kunna vara så att den låga upphävandefrekvensen är en avspeglning av att kommunerna, till följd av rädslan för överklaganden, lägger alltför stor vikt vid enskilda intressen. Sådana felaktiga avvägningar skulle kunna vara kostsamma för samhället och ju längre tidsutdräkt överklagandet innebär, desto större blir denna risk.

Tidsåtgången för överklagandeärendena framstår som helhet som någorlunda rimlig. Detta är sannolikt ett resultat av de satsningar regeringen gjort på länsstyrelserna och mark- och miljödomstolarna. Vissa planer sticker dock ut väldigt mycket och det är särskilt allvarligt att så pass samhällsviktiga och investeringstunga planer som Förbifart Stockholm tillåts handläggas under så lång tid. Här kan man fråga sig om inte Sverige skulle gagnas av en lagstiftning lik den finska där stora bostadsprojekt och andra samhällsviktiga projekt prioriteras i handläggningen.

Utöver effektivitet är lagstiftarens intention bland annat att systemet för överklagande av detaljplaner ska vara rättssäkert. Rättssäkerhet har beskrivits som ”*förhållandena mellan den enskilde och staten i juridiskt avseende.*” Enskilda ska helt enkelt vara skyddade från övergrepp från såväl staten som från andra medborgare. Enskilda har enligt EU-konventionen en rätt att få sin sak prövad i domstol. Detta uppfyller det svenska systemet för överklaganden av detaljplaner med råge då man teoretiskt sett kan driva ett ärende genom en förvaltningsmyndighet och tre domstolsinstanser. En viktig del av rättssäkerheten har dock visat sig vara rätten till en effektiv prövning. Här är inte det svenska systemet optimalt utformat.

Slutligen är det lagstiftarens intention att systemet för överklaganden av detaljplaner ska vara demokratiskt med möjligheter till insyn och medborgarinflytande. Frågan bör dock ställas hur demokratiskt medborgarinflytandet i form av överklaganden faktiskt är när de klagande inte är representativa för befolkningen. Så länge detta är fallet innebär sannolikt denna typ av medborgarinflytande ett försvagande av den representativa demokratin och ett fördjupande av den politiska ojämlikheten genom att starka grupperns röster stärks ytterligare.

Avslutningsvis anser jag att man bör vara ärlig med de konflikter som föreligger mellan de tre önskade egenskaperna i överklagandesystemet, nämligen effektivitet, rättssäkerhet och demokrati. Inte heller

bör medborgardeltagande eller medborgarinflytande okritiskt likställas med demokrati. Vissa gruppers intressen gynnas av medborgarinflytande medan andra missgynnas och detta bör man vara medveten om när man utformar lagstiftningen.

8 Referenser

8.1 Digitala källor

Boverket. *Plan- och byggenkäten detaljplanering 2013*. 2016. <http://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/uppfoljning/Statistik/oppna-data/> (Hämtad 2016-05-13)

Ekerö kommun. *Hagens backe/Roshagen*. 2015. http://www.ekero.se/Bygga_bo_miljo/Kommunens-planarbete/Detaljplaner/Pagaende-detaljplaner/EkeroHelgo/Hagens-backe-Roshagen/ (Hämtad 2016-05-13)

Länsstyrelsen Stockholm. *Fortsatt hög befolkningstillväxt nuder 2015*. <http://www.lansstyrelsen.se/Stockholm/Sv/nyheter/2016/Pages/fortsatt-hog-befolkningstillvaxt-2015.aspx> (Hämtad 2016-05-24)

Norrälje kommun. *Solö 1:54, Solö s:2 med flera, etapp 1*. <http://www.norrälje.se/info/bo-och-miljo/Oversiktsplan-och-detaljplaner/detaljplanering/gallande-detaljplaner/solo-154-solo-s2-med-flera-etapp-1/> (Hämtad 2016-05-13)

Stockholm stad. *Planbeskrivning för detaljplan för Krillans krog 1 m.m.* <http://insynsbk.stockholm.se/Byggochplantjansten/Pagaende-planarbete/PagaendePlanarbete/Planarende/?JournalNumber=2007-37127&docview=1#stage7> (Hämtad 2016-05-21)

Tyresö kommun. *Planbeskrivning tillhörande ändring av detaljplanebestämmelser för Ällmora (f.d. yttre Brevik - Sjöberga och Ällmora samt del av Trinntorp oc Brevik)*. 2014. http://www.tyreso.se/upload/Planer%20och%20kartor/Detaljplanering/Yttre%20Brevik/Planbeskrivning_%C3%84llmora.pdf (Hämtad 2016-05-13)

8.2 Lagstiftning

SFS 1974:52. *Regeringsform*

SFS 1987:10. *Plan- och bygglag*

SFS 1998:204. *Personuppgiftslag*

SFS 1998:808. *Miljöbalk*

SFS 2010:900. *Plan- och bygglag*

SFS 2010:921. *Lag om mark- och miljödomstolar*

8.3 Litteratur

Adolfsson, K. och Boberg, S. *Detaljplanehandboken*. Stockholm: Norstedts juridik, 2013.

Asplin, L. och Henriksson, S. *Överklagande av detaljplaner – Vilka överklagar och varför?* Stockholm: Kungliga tekniska högskolan, 2010

Boverket a. *Bostadsmarknaden 2013-2014 – medslutsatser från bostadsmarknadsenkäten 2013*. Karlskrona: Boverket, 2013

Boverket b. *Plan- och bygglagen i praktiken 2012*. Karlskrona: Boverket, 2013

Bryman, A. *Samhällsvetenskapliga metoder*. Upplaga 2:6. Stockholm: Liber, 2011.

Cars, G., Kalbro, T. och Lind, H. *Nya regler för ökat bostadsbyggande och bättre infrastruktur*. Stockholm: SNS förlag, 2013.

Darpö, J. *Allmänna och enskilda intressen – om prövningens omfattning vid överklagande av detaljplaner*. Uppsala: Uppsala universitet, 2013.

Henecke, B. och Khan, J. *Medborgardeltagande i den fysiska planeringen - en demokratiteoretisk analys av lagstiftning, retorik och praktik*. Lund: Lunds universitet, 2002.

Henecke, B. och Olander, S. *Missnöjda medborgares säkerhetsventil? En studie av överklagade detaljplaner*. Lund: Lunds universitet, 2003.

Kalbro, T. och Lindgren, E. *Markexploatering*. 5. uppl. Stockholm: Norstedts Juridik, 2015.

Lindqvist, E. *Överklagade detaljplaner - En undersökning i Gävleborgs län*. Stockholm: Kungliga tekniska högskolan, 2004.

Nordberg, O. *En internationell jämförelse av plan- och tillståndssystem – Har Sverige någonting att lära?* Stockholm: Kungliga tekniska högskolan, 2013

Tevall, M. *Överklagade detaljplaner. Regeringens praxis*. Stockholm: Kungliga tekniska högskolan, 2006

8.4 Offentligt tryck

Kommittédirektiv 2013:53. *Effektivare handläggning av beslut som överklagats enligt plan- och bygglagen*.

Proposition 2009/10:170. *En enklare plan- och bygglag*.

Proposition 2015/16:55. *En kortare instanskedja för detaljplaner och områdesbestämmelser*.

SOU 2012:91. *Ett effektivare plangenomförande*. Betänkande av Plangenomförandeutredningen

SOU 2014:14. *Effektiv och rättssäker PBL-överprövning*. Betänkande från PBL-överklagandeutredningen.

SOU 2016:5. *Låt fler forma framtiden!* Betänkande av 2014 års Demokratiutredning – Delaktighet och jämlikt inflytande

8.5 Länsstyrelsens beslut

Detaljplan	LST Diarienummer
Tingvallaområdet, Bällsta 2:789	4031-10495-2013
Tennbrickan 2, Helenelund	4031-11632-2013
Lilla Alby skola, Sundbyberg 2:4 och Klippan 21	4031-11819-13
Dalen 16, Danderyd	4031-1204-2014
Del av kvarter Borrsvängen m.m.	4031-12734-2013
Detaljplan för Skutvikshagen, Vaxön 1:81	4031-1517-14
Detaljplan för Roshagen/Hagens backe	4031-16434-2013
Ulvsunda 1:1 m.fl., Stora Mossen	4031-1657-2014
Detaljplan för Täljöviken	4031-1691-14
Detaljplan för småhus vid Mjården, Sigtuna stad	4031-17379-13
Detaljplan för område vid Zenitvägen	4031-1748-2014
Detaljplan för fastigheten Matrosen 2, Näsbypark	4031-1760-14
Detaljplan för del av Alby 15:32, område vid Rågången	4031-1771-2014
Detaljplan för del av fastigheten Bibliotekarien 3, Abrahamsberg	4031-1775-2014
Detaljplan för fastigheten Vallgossen 14, Kungsholmen	4031-1780-2014
Detaljplan för parkeringshus inom Haga 4:35, Haga	4031-1781-2014
Detaljplan för område vid Diktsamlingen 1, Abrahamsberg	4031-1782-2014
Detaljplan för fastigheten Styrmannen 31	4031-1784-14
Detaljplan för Påsundsstrand, Vaxön 1:26	4031-18156-2013
Detaljplan för områden vid Bryggvägen och Gröndalsvägen, Gröndal	4031-18187-2013
Detaljplan för område vid Lövholmsvägen intill Gröndals kyrka, Gröndal	4031-18645-13
Detaljplan för del av fastigheten Hässelby Villastad 28:1, Hässelby	4031-18729-2013
Detaljplan för del av Äppet 1 och del av Sundbyberg 2:30, Lilla Ursvik	4031-18945-2013
Detaljplan för Stallet, Eds Prästgård 1:102	4031-20614-2013
Detaljplan för område vid kv. Martallen, Midsommarkransen	4031-21737-2013
Detaljplan för fastigheten Ceremonien 5 m.m., Nockebyhov	4031-22136-2013
Detaljplan för Enen 10 m.fl., Edsängen, Edsberg	4031-22593-2013
Tillägg till stads- och detaljplaner för PL 0180-6593, PL 6320, PL 6270, PL 6207, P 2002-00666 samt detaljplan för Förbifart Stockholm tunnel Sätra	4031-23143-2013
Detaljplan för Förbifart Stockholm norr om trafikplats Kungens Kurva, Skärholmen	4031-23144-13
Detaljplan för Förbifart Stockholm, Anslutning till Skärholmsvägen vid kv. Lindholmen, Skärholmen	4031-23149-2013
Detaljplan för Förbifart Stockholm, Vinstamotet	4031-23150-13
Detaljplan för Förbifart Stockholm, Hanstamotet	4031-23151-2013
Detaljplan för Förbifart Stockholm, Hjulstamotet	4031-23152-13
Detaljplan för Förbifart Stockholm, Tunnel Hästa	4031-23153-2013
Detaljplan för Förbifart Stockholm, Tunnel Lunda	4031-23154-13

Detaljplan	LST Diarienummer
Tillägg till stads- och detaljplanerna för PL 7637, PL 7634, PL 7577A, PL 7548, PL7245, PL 7144A, PL 7695A, PL 6253, PL 5927, PL 5917C, PL 5914, PL 5431, P 2007-38586, Vinsta-1 samt detaljplan för Förbifart Stockholm, Tunnel Kälvesta	4031-23155-2013
Detaljplan för Förbifart Stockholm, Tunnel Grimsta	4031-23156-13
Tillägg till stads- och detaljplanerna för P 2007-38586, P 2004-06700, P 2002-12370, PL 8016, PL 3987B, PL 4008A, PL 4050, PL 4070, PL 4090, PL 4091A, PL 4113, PL 4176, PL 4272A, PL 4333, PL 4443, PL 4493, PL 5046B, PL 5246, PL 5658, PL 5691A, PL 5914, PL 6575, PL 8016, samt detaljplan för Förbifart Stockholm, Tunnel Vinsta	4031-23157-2013
Detaljplan för Förbifart Stockholm, Tunnel Lunda/Hjulsta	4031-23158-13
Detaljplan för område Eds Allé, Upplands Väsby	4031-23445-2013
Detaljplan för Haningeterrassen, Handen	4031-23366-2013
Detaljplan för Tappström 3:1, Ekerö	4031-23758-2013
Detaljplan för Fredsborg, Österåker	4031-23774-2013
Detaljplan för Svinningevägen GC-väg, del sydväst	4031-23776-2013
Detaljplan för Nantes, Österåker	4031-23777-2013
Detaljplan för Odenplan och Adlern Mindre 34, Vasastaden	4031-25560-2013
Detaljplan för Orminge 42:1, Boo	4031-2596-2014
Detaljplan för fastigheten Blidö 1:517, Haraldsgård	4031-26320-2013
Detaljplan för Uggelvägen etapp 9, Tyresö	4031-26411-2013
Detaljplan för Högberga station, Brevik	4031-31068-2013
Detaljplan för del av fastigheten Hammarbyhöjden 1:1, vid kv. Hornlyktan, Björkhagen	4031-31555-2013
Detaljplan för Vattmyravallen, Järfälla	4031-33117-2013
Detaljplan för del av fastigheten Skarpnäcks Gård 1:1, vid kv. Hangaren, Skarpnäcks gård	4031-6067-2013
Detaljplan för Grytan 3, Nykvarns centrum	4031-37827-2013
Detaljplan för områden vid Grycksbovägen, Enskedevägen m.fl, Svedmyra och Stureby	4031-39770-2013
Detaljplan för del av Enskede Gård 1:1 vid fastigheten Dalen 9, Gamla Enskede ock Kärrtorp	4031-40516-2013
Detaljplan för del av Sigtuna Hamnområde Sigtuna 2:142, Sigtuna stad	4031-11296-2013
Detaljplan för kvarteren Manskäpet och Mässen, Helenelund 7:5, Silverdal	4031-39853-2013
Detaljplan för särskilt boende, Stockby 4:50, Stenhamra	4031-40406-2013
Detaljplan för Skarpö etapp 2, Skarpö 1:103, Vaxholm	4031-8520-2013
Ändring genom tillägg till Stadsplan 2, Skevik 6:1, Värmdö	4031-3623-2014
Detaljplan för Tjærtunnan m.m., Stureby	4031-36706-2013
Ändring av detaljplanebestämmelser för Ällmora (f.d. yttre Brevik - Sjöberga och Ällmora samt del av Trinntorp och Brevik), Tyresö	4031-26416-2013
Detaljplan för fastigheten Gladan 11 och del av Gladan 2 och Sundbyberg 2:22 Duvboskolan, Sundbyberg	4031-40617-2013
Detaljplan för Registratorn 23, Stocksund	4031-8474-13

Detaljplan	LST Diarienummer
Detaljplan för del av fastigheten Väbeln 2, Ladugårdsgärdet	4031-42047-13
Detaljplan för del av fastigheten Solö 1:54, och Solö S:2, Länna	4031-42575-13
Detaljplan för Norrsätra verksamhetsområde, Edsberg	4031-39782-2013
Detaljplan för bostadsbebyggelse vid Njupkärrsvägen - Töresjövägen (Pluto), del av fastigheterna Pluto 8 och Bollmora 1:94	4031-42070-2013
Detaljplan för områden vid Margaretelundsvägen m.m. som utgör delar av Traneberg 1:13 m.m. Traneberg	4031-2584-2014
Detaljplan för Glömstadalen etapp 1, Huddinge	4031-34095-2013
Detaljplan för Moské vid kv. Harholmen, Skärholmen	4031-36675-2013
Detaljplan för del av fastigheterna Tärnö 1 och Farsta 2:1, Larsboda och Farsta Strand	4031-40096-2013
Detaljplan för fastigheten Älmsta 3:63, Vaddö	4031-42064-2013
Detaljplan för del av fastigheten Skarpnäcks Gård 1:1 vid kv. Modet, Bagarmossen	4031-7872-2013
Detaljplan för del av fastigheten Stettin 7, Ladugårdsgärdet	4031-861-2014
Detaljplan för fastigheten Nässlän 4, Midsommarkransen	4031-9363-2013
Detaljplan för fastigheten Svalörten 26, Hässelby Villastad	4031-9374-2013
Detaljplan för fastigheten Krillans Krog 1 m.m., Kristineberg	4031-9375-2013
Detaljplan för del av fastigheterna Grimsta 1:2 och Råcksta 1:21, Råcksta	4031-39380-2013

8.6 Mark- och miljödomstolens domar

Detaljplan
Tennbrickan 2, Helenelund
Dalen 16, Danderyd
Ulvsunda 1:1 m.fl., Stora Mossen
Detaljplan för Täljöviken
Detaljplan för småhus vid Mjärden, Sigtuna stad
Detaljplan för område vid Zenitvägen
Detaljplan för fastigheten Matrosen 2, Näsbypark
Detaljplan för del av Alby 15:32, område vid Rågången
Detaljplan för del av fastigheten Bibliotekarien 3, Abrahamsberg
Detaljplan för områden vid Bryggvägen och Gröndalsvägen, Gröndal
Detaljplan för område vid Lövholmsvägen intill Gröndals kyrka, Gröndal
Detaljplan för del av Äpplet 1 och del av Sundbyberg 2:30, Lilla Ursvik
Detaljplan för område vid kv. Martallen, Midsommarkransen
Detaljplan för fastigheten Ceremonien 5 m.m., Nockebyhov
Tillägg till stads- och detaljplaner för PL 0180-6593, PL 6320, PL 6270, PL 6207, P 2002-00666 samt detaljplan för Förbifart Stockholm tunnel Sätra
Detaljplan för Förbifart Stockholm norr om trafikplats Kungens Kurva, Skärholmen
Detaljplan för Förbifart Stockholm, Anslutning till Skärholmsvägen vid kv. Lindholmen, Skärholmen
Detaljplan för Förbifart Stockholm, Vinstamotet
Detaljplan för Förbifart Stockholm, Hanstamotet
Detaljplan för Förbifart Stockholm, Hjulstamotet
Detaljplan för Förbifart Stockholm, Tunnel Hästa
Detaljplan för Förbifart Stockholm, Tunnel Lunda
Tillägg till stads- och detaljplanerna för PL 7637, PL 7634, PL 7577A, PL 7548, PL7245, PL 7144A, PL 7695A, PL 6253, PL 5927, PL5917C, PL 5914, PL 5431, P 2007-38586, Vinsta-1 samt detaljplan för Förbifart Stockholm, Tunnel Kälvesta
Detaljplan för Förbifart Stockholm, Tunnel Grimsta
Tillägg till stads- och detaljplanerna för P 2007-38586. P 2004-06700, P 2002-12370, PL 8016, PL 3987B, PL 4008A, PL 4050, PL 4070, PL 4090, PL 4091A, PL 4113, PL 4176, PL 4272A, PL 4333, PL 4443, PL 4493, PL 5046B, PL 5246, PL 5658, PL 5691A, PL 5914, PL 6575, PL 8016, samt detaljplan för Förbifart Stockholm, Tunnel Vinsta
Detaljplan för Förbifart Stockholm, Tunnel Lunda/Hjulsta
Detaljplan för område Eds Allé, Upplands Väsby

Detaljplan
Detaljplan för Tappström 3:1, Ekerö
Detaljplan för Svinningevägen GC-väg, del sydväst
Detaljplan för Odenplan och Adlern Mindre 34, Vasastaden
Detaljplan för Orminge 42:1, Boo
Detaljplan för Uggelvägen etapp 9, Tyresö
Detaljplan för del av fastigheten Hammarbyhöjden 1:1, vid kv. Hornlyktan, Björkhagen
Detaljplan för Vattmyravallen , Järfälla
Detaljplan för områden vid Grycksbovägen, Enskedevägen m.fl, Svedmyra och Stureby
Detaljplan för kvarteren Manskapet och Mässen, Helenelund 7:5, Silverdal
Detaljplan för särskilt boende, Stockby 4:50, Stenhamra
Detaljplan för Skarpö etapp 2, Skarpö 1:103, Vaxholm
Detaljplan för Tjærtunnan m.m., Stureby
Detaljplan för fastigheten Gladan 11 och del av Gladan 2 och Sundbyberg 2:22 Duvboskolan, Sundbyberg
Detaljplan för Registratorn 23, Stocksund
Detaljplan för del av fastigheten Väbeln 2, Ladugårdsgärdet
Detaljplan för bostadsbebyggelse vid Njupkärrsvägen - Töresjövägen (Pluto), del av fastigheterna Pluto 8 och Bollmora 1:94
Detaljplan för Moské vid kv. Harholmen, Skärholmen
Detaljplan för del av fastigheterna Tärnö 1 och Farsta 2:1, Larsboda och Farsta Strand
Detaljplan för del av fastigheten Skarpnäcks Gård 1:1 vid kv. Modet, Bagarmossen
Detaljplan för del av fastigheten Stettin 7, Ladugårdsgärdet
Detaljplan för fastigheten Nässlän 4, Midsommarkransen
Detaljplan för fastigheten Svalörten 26, Hässelby Villastad
Detaljplan för del av fastigheterna Grimsta 1:2 och Råcksta 1:21, Råcksta

8.7 Mark- och miljööverdomstolens domar och beslut

Detaljplan
Ulvsunda 1:1 m.fl., Stora Mossen
Detaljplan för småhus vid Mjärden, Sigtuna stad
Detaljplan för fastigheten Matrosen 2, Näsbypark
Detaljplan för del av Alby 15:32, område vid Rågången
Detaljplan för områden vid Bryggvägen och Gröndalsvägen, Gröndal
Detaljplan för område vid Lövholmsvägen intill Gröndals kyrka, Gröndal
Detaljplan för del av Äpplet 1 och del av Sundbyberg 2:30, Lilla Ursvik
Detaljplan för område vid kv. Martallen, Midsommarkransen
Detaljplan för fastigheten Ceremonien 5 m.m., Nockebyhov
Tillägg till stads- och detaljplaner för PL 0180-6593, PL 6320, PL 6270, PL 6207, P 2002-00666 samt detaljplan för Förbifart Stockholm tunnel Sätra
Detaljplan för Förbifart Stockholm norr om trafikplats Kungens Kurva, Skärholmen
Detaljplan för Förbifart Stockholm, Anslutning till Skärholmsvägen vid kv. Lindholmen, Skärholmen
Detaljplan för Förbifart Stockholm, Vinstamotet
Detaljplan för Förbifart Stockholm, Hanstamotet
Detaljplan för Förbifart Stockholm, Hjulstamotet
Detaljplan för Förbifart Stockholm, Tunnel Hästa
Detaljplan för Förbifart Stockholm, Tunnel Lunda
Tillägg till stads- och detaljplanerna för PL 7637, PL 7634, PL 7577A, PL 7548, PL7245, PL 7144A, PL 7695A, PL 6253, PL 5927, PL 5917C, PL 5914, PL 5431, P 2007-38586, Vinsta-1 samt detaljplan för Förbifart Stockholm, Tunnel Kälvesta
Detaljplan för Förbifart Stockholm, Tunnel Grimsta
Tillägg till stads- och detaljplanerna för P 2007-38586. P 2004-06700, P 2002-12370, PL 8016, PL 3987B, PL 4008A, PL 4050, PL 4070, PL 4090, PL 4091A, PL 4113, PL 4176, PL 4272A, PL 4333, PL 4443, PL 4493, PL 5046B, PL 5246, PL 5658, PL 5691A, PL 5914, PL 6575, PL 8016, samt detaljplan för Förbifart Stockholm, Tunnel Vinsta
Detaljplan för Förbifart Stockholm, Tunnel Lunda/Hjulsta

Detaljplan
Detaljplan för område Eds Allé, Upplands Väsby
Detaljplan för Tappström 3:1, Ekerö
Detaljplan för Odenplan och Adlern Mindre 34, Vasastaden
Detaljplan för del av fastigheten Hammarbyhöjden 1:1, vid kv. Hornlyktan, Björkhagen
Detaljplan för kvarteren Manskäpet och Mässen, Helenelund 7:5, Silverdal
Detaljplan för Skarpö etapp 2, Skarpö 1:103, Vaxholm
Detaljplan för Tjærtunnan m.m., Stureby
Detaljplan för fastigheten Gladan 11 och del av Gladan 2 och Sundbyberg 2:22 Duvboskolan, Sundbyberg
Detaljplan för Registratorn 23, Stocksund
Detaljplan för del av fastigheten Väbeln 2, Ladugårdsgärdet
Detaljplan för del av fastigheterna Tärnö 1 och Farsta 2:1, Larsboda och Farsta Strand
Detaljplan för del av fastigheten Stettin 7, Ladugårdsgärdet
Detaljplan för fastigheten Nässlän 4, Midsommarkransen
Detaljplan för fastigheten Svalörten 26, Hässelby Villastad
Detaljplan för del av fastigheterna Grimsta 1:2 och Råcksta 1:21, Råcksta

8.8 Ej överklagade detaljplaner

Detaljplan	Kommun
Detaljplan för samlingslokal Vårby Gård	Huddinge
Detaljplan för Steninge 8:2 .fl.	Sigtuna
Detaljplan för del av Tollare 1:16 m.fl., delplan 2	Nacka
Detaljplan för laddningen 2 och del av Broby 5:1	Täby
Detaljplan för Beckomberga 1:1	Stockholm
Detaljplan för Steningeskolan, Steninge 8:594, Steninge 8:595, Steninge S:2, del av Steninge 8:1	Sigtuna
Detaljplan 320 för del av kvarteret Spången	Sollentuna
Detaljplan för kvarteret Hällristningen	Huddinge
Detaljplan för kvarteret Tuvängen m.m. inom Moraberg Norra	Södertälje
Detaljplan för Spinetten 2 och 6	Huddinge
Detaljplan för ny spårvagnsdepå vid AGA, Skärsätra	Lidingö
Detaljplan för del av Runö 7:111 och del av Runö 7:108	Österåker
Detaljplan för del av Nolsjö 1:4	Österåker
Detaljplan för Årsta 1:73 och del av Årsta 1:4, Västerhaninge	Haninge
Detaljplan för Gröna Rutan 1 och 2, Frimuravägen, Bredäng	Stockholm
Detaljplan för Strandviolen 6 m.fl., Hässelby Villastad	Stockholm
Detaljplan för Moränvägen 35, Bromma kyrka	Stockholm
Detaljplan för Grågåsen 26 m.fl., Erik Segersällsväg och Olof Skötkonungsväg, Aspudden	Stockholm
Detaljplan för Berga 6:159	Österåker
Detaljplan för Smedby 19:114	Österåker
Detaljplan för Brinkvägen	Tyresö
Detaljplan för del av Tygel 3	Solna
Detaljplan för Gamla landsvägen etapp 1	Österåker
Detaljplan för fastigheten Haren 2, Tullgården 1	Norrtälje
Detaljplan för del av fastigheten Svänghjulet 2, Enhagen	Täby
Ändring av detaljplan för Hökmossen del 1A	Nykvarn
Detaljplan för transformatorstation inom Bollmora 2:134	Tyresö
Detaljplan för Lina 4:1 m.fl., Kaxberg	Södertälje
Detaljplan för Löverket 5 och del av Sjöberg 5:12	Sollentuna
Detaljplan för del av Lissma 4:58 och 4:107 samt Lissma 4:374	Huddinge
Detaljplan för Länna 4:47 m.fl.	Huddinge
Detaljplan för Ribban 1, Rotsunda, Rotebro	Sollentuna
Detaljplan för del av kvarteret Kyleberg	Södertälje
Detaljplan för del av kvarteret Nationalarenan	Solna
Detaljplan för del av Akalla 4:1 (broförbindelse)	Stockholm
Detaljplan för Sandö 55	Stockholm
Detaljplan för Keflavik 2	Stockholm
Detaljplan för Muttern 6	Stockholm
Detaljplan för Floxen 34 och 58	Stockholm
Detaljplan för Äldermannen 37-38	Stockholm
Detaljplan för Tålgö vägskäl	Österåker
Detaljplan för kvarteret Furiren	Solna
Detaljplan för del av kvarteret Ängsviolen	Södertälje
Detaljplan för Gravyren 23	Södertälje

Detaljplan	Kommun
Detaljplan för utökning av Sofiebergsskolans skolgård	Tyresö
Ändring genom tillägg till detaljplan för Tidpunkten 1, Tureberg	Sollentuna
Detaljplan för Lokomobilvägen, Sicklaön 368:2	Nacka
Detaljplan för del av fastigheten Finkarby 4:35	Nykvarn
Detaljplan för Östra Kullön, dp 387	Vaxholm
Detaljplan för Älta 9:25 och Älta 9:24	Nacka
Detaljplan för Spiken 4	Sundbyberg
Detaljplan för Pärälängsberget	Södertälje
Detaljplan för del av Ösby 1:90	Värmdö
Detaljplan för Sjövillan Elfvik, Lidingö 6:123	Lidingö
Detaljplan för Utsälje 1:97	Huddinge
Detaljplan för del av fastigheten Västberga 1:1	Stockholm
Detaljplan för fastigheterna Torget 24 och 25	Stockholm
Detaljplan för fastigheten Kornfibblan 8	Stockholm
Detaljplan för Sandliljan 27	Stockholm
Detaljplan för Violoncellen 9	Stockholm
Detaljplan för del av Liljeholmen 1:1	Stockholm
Detaljplan för fastigheten Oxdansen 1 m.fl.	Täby
Detaljplan för Trafikplats Vega, del av Kvarntorp	Haninge
Detaljplan för del av fastigheterna Sätuna 3:257, Märsta 1:183 och 1:210	Sigtuna
Detaljplan för Odlingslotten 2	Tyresö
Detaljplan för Nyboda 1:1	Tyresö
Detaljplan för Näsby 4:1562	Tyresö
Detaljplan för Turebergs torg och park	Sollentuna
Detaljplan för kvarter Orrtuppen	Salem
Detaljplan för kvarter Fasanen	Salem
Detaljplan för Hagaskolan och Vallentuna IP, del av fastigheten Vallentuna-Åby 1:94	Vallentuna
Detaljplan för Vega 5	Haninge
Detaljplan för Rondellen	Upplands Väsby
Detaljplan för Fuxen 2 och del av Fuxen 5 och 6	Täby
Detaljplan för del av Pyramiden 18, Kitteln 1, Sländan 5 m.fl.	Södertälje
Detaljplan för kvarteret Karaffen	Nykvarn
Detaljplan för Almgården 2	Huddinge
Detaljplan för Åby 1:173	Haninge
Detaljplan för Kalvsvik 11:10	Haninge
Detaljplan för Trafikplats Vega över Norrby gårde	Haninge
Detaljplan för del av detaljplan C:61, omfattande Hällboskolan 1	Sigtuna
Detaljplan för Notarien 13	Danderyd
Detaljplan för Härnevi 1:73	Upplands-Bro
Detaljplan för Kevan-Myggdansen	Upplands-Bro
Detaljplan för Söderby 6:67	Haninge
Detaljplan för Breviks station	Lidingö
Ändring av detaljplan genom tillägg av avstyckningsplan nr A19, del av Edsviken	Sollentuna
Ändring av detaljplan genom tillägg av avstyckningsplan nr A20, del av Edsviken	Sollentuna
Ändring av detaljplan genom tillägg av avstyckningsplan nr A54, del av Edsviken	Sollentuna
Ändring av detaljplan genom tillägg av avstyckningsplan nr A55, del av Edsviken	Sollentuna

Detaljplan	Kommun
Ändring av del av detaljplan för Nya järnvägsbron	Södertälje
Detaljplan för fastigheterna Vinberget 13 och 14 m.m.	Södertälje
Detaljplan för Brommö 3 och 4	Stockholm
Detaljplan för fastigheten Josefina 9	Stockholm
Detaljplan för del av Södra Messingen	Upplands Väsby
Detaljplan för Riddaren 5 och 6	Stockholm
Detaljplan för fastigheten Skjutmättet 1, Arninge	Täby
Detaljplan för Moraberg Södra arbetsområdet, del av Östertälje 1:15	Södertälje
Detaljplan för Urberget 2 och 19	Södertälje
Detaljplan för Moraberg Östra	Södertälje
Detaljplan för Agenten 25	Huddinge
Detaljplan Handen Söderbymalm 3:405 och del av 3:380	Haninge
Detaljplan för fastigheten Ribby 1:478	Haninge
Detaljplan för fastigheterna Bergaliden 6 och 7	Tyresö
Detaljplan för handel och småindustri vid Bollmoragården 4, del av Bollmora 1:94	Tyresö
Detaljplan för Ginnungagap 1 och Brage 1, Djursholm	Danderyd
Detaljplan för del av Sanda 1:1	Upplands Väsby
Detaljplan för Valsta 3:41, 3:53, 3:54, del av Valsta 3:50 och Steninge 8:1	Sigtuna
Detaljplan för Ljusterö 1	Stockholm
Detaljplan för del av fastigheten Sirius II	Stockholm
Detaljplan för Storkvarnen 4 och 5 m.fl.	Stockholm
Detaljplan för Åsgård 8	Danderyd
Detaljplan för kvarter Bofinken	Salem
Detaljplan för Vagnhallen 15 och 16	Stockholm
Detaljplan för Danmark 2	Stockholm
Detaljplan för Ängsskåran 20	Stockholm
Detaljplan för infart till Käppalaverket	Lidingö
Detaljplan för likrikstarstation, Baggeby	Lidingö
Detaljplan för del av kvarteret Gångsätra gård (f.d. Motorgården)	Lidingö
Detaljplan för Näsbypark 7:6	Täby
Detaljplan för Ombrytaren 1 m.fl.	Täby
Detaljplan för Viggbyholm 47:16	Täby
Detaljplan för Furugården 3	Huddinge
Detaljplan för kvarteret Näckrosen m.fl. (Brynjan 5)	Huddinge
Ändring av detaljplan för del av Knackstenen 19	Huddinge
Detaljplan för Brilljanten 1	Tyresö
Ändring av detaljplan för Gautoid 3, Djursholm	Danderyd
Ändring av detaljplan för del av detaljplan 391	Nacka
Ändring av detaljplan för del av Tollare 1:16 m.fl.	Nacka
Detaljplan för del av Siggesta 1:6	Värmdö
Detaljplan för del av Sicklaön 13:36 och 380:1	Nacka
Detaljplan för Gulmåran 2, 3 och 4	Sollentuna
Detaljplan för Ravinen 7	Sollentuna
Detaljplan för del av kvarteret Ritsalen	Sollentuna
Detaljplan förr Norr Enby 1:57 m.fl.	Nynäshamn
Detaljplan för Hästskötaren 11	Sollentuna
Detaljplan för del av Stärbnsnäs 1:28	Norrtälje
Detaljplan för Elektrikern 4 samt delar av Edsbergm10:30, 10:45 och 11:3	Sollentuna

Detaljplan	Kommun
Detaljplan för del av Dalmasen 4 m.fl.	Stockholm
Detaljplan för Julklappen 8 och 9	Stockholm
Detaljplan för Grinden 21	Stockholm
Detaljplan för Nynäshamn 2:160	Nynäshamn
Detaljplan för Trevnaden 10 och 11	Nynäshamn
Detaljplan för Märsta 15:5 och del av Märsta 21:29 och 21:70	Sigtuna
Detaljplan för Söderby 2:62 och del av Söderby 2:27	Haninge
Detaljplan för Ljungblomman 17, Stuvsta	Huddinge
Detaljplan för Blåspipan 6	Huddinge
Detaljplan för Myrstuguberget 10 och 11	Huddinge
Detaljplan för Arten 3, Geneta	Södertälje
Detaljplan för kvarteret Sykorgen m.m. vid Snörmakarvägen, Åkeshov	Stockholm
Detaljplan för Smeden 5, Vasastaden	Stockholm
Ändring av detaljplan för Alle 10, Solhem	Stockholm
Detaljplan för Håga industriområde, västra delen	Haninge
Detaljplan för Ribby 1:479 m.fl.	Haninge
Detaljplan för ny ridanläggning i Miloområdet, del av fastigheten Sundbyberg 2:74	Sundbyberg
Ändring av detaljplan för del av Kullö 1:1 m.fl., etapp 2, Ädp 364	Vaxholm
Ändring av detaljplan för Norrgärdet 8, plan nr 81-68	Salem
Detaljplan för del av Kungens kurva 1:1	Huddinge
Detaljplan för Dalby 19 och del av Färsna 1:2	Norrtälje
Detaljplan för Lännersta 1:148 m.fl., Boo	Nacka
Ändring av detaljplan för stadsplan 123 för Solsidan 37:17 m.fl.	Nacka
Ändring av detaljplan för del av byggnadsplan 26 för Lillängen, Sicklaön 147:6	Nacka
Ändring av detaljplan för del av detaljplan 451 för Sickla köpvarter	Nacka
Detaljplan för Gamla Enskede 1:2, Enskede Terrassen	Stockholm
Ändring av detaljplan för Kantaten 3	Stockholm
Detaljplan för Kolbotten 1	Stockholm
Detaljplan för Eleonora 2	Stockholm
Detaljplan för Telefonfabriken 1 m.m.	Stockholm
Ändring av detaljplan för Sången 1	Stockholm
Detaljplan för Tempelriddarorden 10	Stockholm
Detaljplan för del av Paprikan och Rabarber m.fl. (Gurkan 1)	Huddinge
Detaljplan för del av Kronotorparen 17	Huddinge
Detaljplan för Skottkärran 14	Huddinge
Detaljplan för Brygghuset 1 samt del av Visättra 1:5 (del av Visättra äng II)	Huddinge
Detaljplan för Rödluvan 11	Sollentuna
Detaljplan för kvarteret Styckjunkaren	Solna
Detaljplan för spårområde vid kvarteret Tegen	Solna
Detaljplan för Rinkebyterrassen, överdäckning av E18	Stockholm
Detaljplan för Solåkraby (Farsta 1:3) samt upphävande av del av f.d. byggnadsplan	Södertälje
Detaljplan för Simpan 22	Stockholm
Detaljplan för Bastrumman 8 och 9	Stockholm
Detaljplan för Bojen 3	Stockholm
Detaljplan för Rådmansö-Brevik 1:7 m.fl.	Norrtälje
Detaljplan för fastigheten Rådmansö-Brevik 1:84 m.fl.	Norrtälje
Detaljplan för del av kvarteret Sprängaren m.fl.	Sundbyberg
Detaljplan för område vid Slånbärsvägen	Upplands Väsby
Detaljplan för del av Solen 50	Sollentuna
Tillägg till detaljplan för Hamnen 8, 9, 14 och Pumpen 1, del av Sundbyberg 2:4 och Förrådet 1	Sundbyberg
Detaljplan för Lektören 3, 4 och Täby kyrkby 4:11	Täby
Detaljplan för Täby kyrkby 18:2	Täby
Detaljplan för Boken 13	Täby
Detaljplan för Blåbäret 12 och 13	Täby

Detaljplan	Kommun
Detaljplan för Springbrunnen 1	Huddinge
Detaljplan för Kirurgen 4	Huddinge
Detaljplan för Balingsnäs 1:16, 1:17 (del av Trollörten 1)	Huddinge
Detaljplan för Bulten 1, 2 och 4	Danderyd
Detaljplan för komplettering av trafikplats Vega, del av Kvarntorp	Haninge
Detaljplan för Rösunda 3:13	Nacka
Detaljplan för Agdala 2:4 m.fl.	Södertälje
Detaljplan för Söderbymalm 3:274 m.fl.	Haninge
Detaljplan för del av Tumba 7:206, kvarteret Bergfoten	Botkyrka
Detaljplan för handel vid Nettovägen, fastigheten Veddesta 2:18 och 2:83	Järfälla
Detaljplan för paradiset 19 och 21	Stockholm
Detaljplan för Sjövik 5	Stockholm
Detaljplan för Siklöjan 14 och 15	Stockholm
Detaljplan för Skärholmen 2:1	Stockholm
Detaljplan för Burmanstorp I	Stockholm
Detaljplan för Bergavägen - en stadsgata, etapp C	Österåker
Detaljplan för bostäder vid Hasselbacken	Tyresö
Detaljplan för Tennet 8	Tyresö
Detaljplan för Stöpplaren 1 m.fl.	Nykvarn
Detaljplan för Karpen 7	Botkyrka

TRITA-FOB-FV-MASTER-2016:47